

ifjut is haza intette. A Windischgritz által ostromzár alá vett birodalmi városból sikerült menekülnie s novemberben honvédek csapott föl. Részt vett az iglói, majd Gyuson alatt a branyiszközi, kápolnai, mezőkövesdi, — azután Kmetty alatt a gödöllői és rákos-palotai csatákban, Budavár ostroma- és bevételében, a nagy rohamcsatában, a csornai és iházi ütközetekben, Pétervárad fölmentésében, a temesvári szerencsétlen csatában s a menekülőknek Lugosnál és Rékasnál fedezésében. A hadjárat eseményeit, melyekben részt vett, az »Életképek«-ben élénken írta le s levelei azon részletes források közé tartoznak, melyekből a történetírő is merithet.

A fegyverletétlenség után sztrák kézbe kerülvén Temesvárra vitették; egy hónapi börtönöztes után azonban szabadon bocsátván, szülőhöz vonult Vámosra s bár a hadjárat nagyon megviselte és komolyan beteg volt, folytonos csendőri felügyelet alatt tartatott s naponként többször háborogtatott. Ily helyzetben, betegesen végezte el atyjának felügyelete alatt a papi tudományokra való készületét, s az eltört kardot bibliával, a letépett egyenruhát palásttal, a harez szenvedélyeit a béke munkájával fölserénylő határozta el. Papi vizsgáját Pápan kitűnő sikerrel tette le s 1851-ben a veszprémi egyházmegyéértől kibocsátást nyert s 1852-ben a Veszprémben tartott kerületi gyűlésen a papi hivatalra föl is avattatott. Első papi állomása a B.-Füred melletti Arács volt, honnan egymásután B.-Udvari, Litér, V.-Berény s végre szülőhelye Vilonya hívta meg lelkészül, hol ma is hivataloskodik.

Tollát azonban nem tette le, s előbb (1865-ig) a »Pesti Napló«-nak, majd a »Magyar Sajtó«-nak, s csaknem valamennyi szépirodalmi lapnak, valamint a »Falusi Gazdá«-nak is munkatársa volt. 1861 óta tevékeny részt vett a nemzet alkotmányos küzdelmeiben s 1867 óta a veszprémmegyei ellenzék egyik vezére volt. A veszprémmegyei honvédegyet őt küldte képviselőül az első országos honvédegylésre, a mellett jegyzőül s később alelnökül is megválasztotta.

Lelkészi minőségében azonban az egyházi pályán is folyvást emelkedett az elismerésben. Egyházmegyeje előbb aljegyzővé, majd tanácsbíróvá, 1868-ban pedig esperessé választotta. 1870-ben, a népnevelés ügyében tartott lelkes beszédét az egyházmegye »Esperesi szöveg«- cím alatt kinyomatta s minden gyülekezetben számos példányban osztatta szét. Ugyanazon évben egy kötet költeménye is jelent meg. Az egyházkerületen 1873. tavaszán a főjegyzői tollal tiszteltetett meg; s Nagy Mihály keyéssel utóbb lemondván szuperintendensi hivataláról, a f. év május 31-én fölfontott szavazatok többsége által a szuperintendensi díszes állásra ő választatott meg. Székét, mint megválasztott szuperintendens, másnap el is foglalta, emelkedett beszéddel, mely általános lelkesüléssel fogadtatott. Beigatását az egyházkerület, Rév-Komáromban tartandó közgyűlésén e hó 20-án készűl megtartani, azzal az egyszerű, de jelentős ünnepélyességgel, mely a protestáns egyház sajátja. Bizton hisszük, hogy szép tehetségeit s fáradhatatlan munkásságát ezentúl egészen egyházkerületnek s az egyház és népnevelés ügyének szentelve, hathatósan fog működni annak emelésén.

A haza.

Hir s szeretet átalöllehet,
Kisérhetnek az örömek;
Elringathatja zaj a lelket,
S körül-ujonghat a tömeg. —
Mit ér? ha a lég, táj s az égbolt
Mind idegenül néz reánk:
Mi boldogok még sem leszünk, mert
Csak egy anyánk van s egy hazánk!

A ház, a melyben születénk, s hol
Gyermek-játékunk nyugszanak;
A kis harang, mely ébredéskor
R-gélt szép tündér-álmakat:
Nem költözhetnek ki a szivből,
S jaj nekünk, oh jaj igazán,
Ha mi tépjük ki képüket!... mert
Csak egy anyánk van s egy hazánk!

S az édes kar, mely ringatott s a
Széld dal, hegyen, völgyeken,
Kell, hogy lelkünk mélyébe oltsa
A varázst, a mely végtelen!
Ide térünk meg ifjan, aggva,
Csalódva, s ha elfáradánk,
Hol új hit és új béke vár... mert
Csak egy anyánk van s egy hazánk!

S a föld, hol őseink nyugoszszák
Dicső, nagy, ősi álmukat;
Melyért ha kelle, vérök onták,
S hol minden jel rájuk mutat:
Oh drága és szent minékünk!
Hisz éltök ezért áldozák,
S szülőinket ők nevelék... mert
Csak egy anyánk van s egy hazánk!

„Mindenütt jó, de legjobb otthon!”
S kik ezt nem érzik, bűnök!
Rájok kezik követ nem dobjon...
De égjen bennök szörnyű seb!
Ne ismerjen itt rájuk senki!
Ugassa meg hazuk ebe!
Ne leljenek egy nyájas arcot!
S őket a sir se fedje be!!

Hir s szeretet átalöllehet,
Kisérhetnek az örömek;
Elringathatja zaj a lelket,
S körül-ujonghat a tömeg. —
Mit ér? ha a lég, táj s az égbolt
Mind idegenül néz reánk...
Ki hont veszt, nem boldog az, mert
Csak egy anyánk van s egy hazánk!

Benedek Aladár.

A szántóföldön.

— Rajz. —

Írta Büttner Julia.

»Az élet örök harez!« — tanítja a szentírás s fölmutatja nekünk a világ kezdeténél megkezdődött harcokat a jó és gonosz között.

»Az élet örök harez!« — regéli a világtörténelem s reá mutat a lapjaira följegyzett véres harcok sorára, melyeket a nagyravágyás, kincsszomj s dicsvágy viatott hivelével évezredekben át.

»Az élet örök harez!« — mondja a költő, ha a jó és gonosz küzdelmét, a népek véres harcát és saját ügyesbajos szerelmi történetét énekl meg.

»Az élet örök harez!« — mondja végre igen tisztelt agg természetű barátom V—, ha a természeti erők egymás elleni örökös harcáról beszél. S ő erősen állítja, hogy e küzdelmek, egy megfigyelő szemlém előtt épen oly érdekesek, mint a bűn és erény közötti harez, vagy a testvér-nemzetek egymás ellen vívott irtó háboruja, vagy végre a költő szerelmi küzdelme.

»Csak hogy, — szokta még ilyenkor hozzá tenni, — a természeti erők küzdel-

mei csak rendkívüli esetekben keltenek érdeket, csak ha mint dúló vihar, romboló vízár, vagy pusztító tüzvész, követelik a figyelmet, erősen büntetve ilyenkor az irántuk tanúsított közönyért a tömeget, melynek műveltebb része sem lát odébb a divatközönyök vagy a politikai lapok estléskénél, s nem talál más olvasmányban gyönyöröt, mint a divatképek magyarázatában, a komolyabb rész pedig a francia nép torzalkodásának s a spanyol lázadók garázdálkodásának részletes leírásában.

En tudom, hogy e vád nem alkalmazható egészen mindnyájunkra, s mint minden általánosságban hozott ítélet, nem lehet igazságos. De egy ügybarát tulzásai mindig megbocsáthatók, különösen ha érdekei a védett ügy körében oly nagyok, mint tudós agg barátomé. Reá nézve a természetudomány: vallás, melynek ő misszionáriusa lett, s jóval-rosszal igyekszik hitére téríteni a politika, s több másféle valláson lévő eretek embertársait.

S ha már a buzgó hittérítő bevégzi kárhözható szembelését, akkor aztán kérni, esengni kezd:

»Kérlek titeket, ne menjetek el a természet nagy könyve mellett lehunyt szemekkel, csak politikai álmaitokkal elfoglalva, vagy hiu örömeiteknek élve; vessetek néha egy tekintetet lapjaira, melyen annyi érdekes és hasznos van számotokra följegyezve. Csak ha egy szántóföldön végig mentek, mely csak egy picziny lapot tesz e könyvbe, s mely oly keskeny, hogy a természet keze csak pár sort írhatott reá, de nézzétek meg e csekély tért, s ha lelketek még el nem veszté rugékonyságát, ha fogékony elmét és megfigyelő szellemet visztok oda, úgy ott is találtok szinte oly érdekes képeket, mint a divatlapok hársábjain, s oly messze kiható küzdelmeket figyelhetek meg ott is, mint a politikai lapok majdnem oly nagyságu területén.

Elvégre oly csekély az, mire tisztelt tudós barátunk felkér, hogy meglehetjük kedveért s megnézhetjük szántóföldjét.

A gabnával bevetett szántóföld előttünk terül el; szélét egy kisebb folyam gyors árja mossa. A víz, mint örök ellenése a száraz földnek, itt is ellene megrontására törekszik, s bár csekély erővel, de szüntel nélkül dolgozik; sebesen rohanó habjai ügyesen mossák ki a part fővénysé alját, s a föld hiába tapad oda s szilárd egészhez, mert a sima hullám folytonosan ostromolja s mind beljebb-beljebb vajúdva, hova-tovább a part növényzete alól majdnem egészen elmossa a földet, úgy hogy az aggódva egymásba fogódzó növények már alig nyernek tápot, s száradó gyökeik szomjazó vágygallyal hosszsan lenyulnak a hűs, nedves, csalfa elem felé. Az pedig nem győzve már várni a part leomlását, hogy azzal is sietesse, habjainak egy részét picziny gőzrészecskékre osztja föl, s azok föl szállnak a légbe, ott újra egyesülnek s mint eső aláhullva átáztatják a földet, s az átnedvesedett partrész aztán nem bírva a nedvesség súlyát, növényzeteivel együtt hull alá a gonosz ellenség árájába, mely vígan ragadja martalékját tova; majd aztán győzelmi öröme csillapultával lerakja a zsákmányt medre alá, lassan, de biztosan közeledve így örök küzdelmének ama céljához, mely őt urrá tenné egykor

az egész föld fölött, ha habjai hegyet-völgyet egyenlővé tehetnek.

A szántóföld majdnem a folyam szélén kezdődik; még tavasszal apró fagyal-cserjék választották el a parttól, de azóta a lassu, zajtalan küzdelemben a szokottnál nagyobb partrész szakított el az itt épen védtelen gyöngébből az erősebb.

E földomlás még friss, s az omlás által hajléktalanul maradt mezei eretek egyelőre mindenképen földönfutókká lettek.

A gabnavetés szélén egy hazánkba nemrég került indigena: a ráctövis, foglal el jó nagy tért. Csak néhány év óta vetette ide szerény ritésköcs magját valami rossz szél, melyből tavasszal kis, disztelen szürkészöld növény lett, s az aztán növe, erősödve, gorombán eltávolított magától éles töviseivel minden növényt. Majd évről-évre nagyobb s nagyobb számra növekedett föl családja, beterjeszkedvén melyen a vetés közé, mindig durvább, toladóbb lett, a kalászok gyenge, karcsu szárát sértve, elnyomva, kemény tüskéikkel, úgy hogy azok kénytelenek elhuzódni előle s a gyengébb végre is legyőzve e csendes küzdelemben, átengedi helyét az erősebbnek.

Odébb szarós gordony tábor áll a vetés között, s finom illat föl lilaszin rózsából. Ezek is csak bitorolják itt a tért, de toladásuk a finomabb társaság szemtelenségével történik, s nem sért úgy, mint a ráctövis közönséges durvasága. Leveleik mintha drága bársony köntös lenne, oly pompásak; s alakjuk, színük s virágaik finom illata is mint előkelő növényt jelzik őket, de olyan rossz véget ért előkelőség benyomását teszik reánk. Meglehet ugyan, hogy ez csak azért történik, mert tudjuk, hogy élvezetükbe csupán a szürke, nagyfüllű czinizia időzős talál élvezetet; s annak irántuk való örök vonzalma nem hogy föl-emelő lenne reájuk nézve, — mint Petrárkának Laura iránti szerelme, — de sőt lealacsonyító, mert bárki is csak némi szégyenezéssel vallaná be, hogy a gordony tetszik neki, nehogy gyanakodva tekintsenek reá; s a Heliotroppal hasonló szép gordony-virágokból senki nem merne bokrétát kötni. S már az bukott nagyságáról tanuskodik, a miként itt terjeszkedik és tért foglal, tüskés leveleivel előkelő göggel elnyomva mindenütt a jogos birtokos gabnának sugár szárait, elfoglalva tőlük a tért, a föld táperjét, a harmatot, s az élető nedvet, mignem a gyöngébb gabna elsatnyul az egyenlőten küzdelemben, s vézna, üres kalászokat hajtva, fehéredik meg, míg előkelő ellene mindjobban elhatalmasodik, némelyneke törzse meghaladja a két hüvelyket s duzzad az életnedvtől.

E gordonyok között, a legnagyobbak árnyékában, pihenőt tart épen egy fűrge, kis csálán. A jó husban levő egér-házaspár boldogan tekint két vidám gyermekére, kik a kellemest a hasznossal egyesítik, midőn játszva tanulják meg a gabna szárán föl kúszni, s ha az sulyuk alatt meghajolt, rajta végig ereszkedni, míg a kalászt elérlik; a gabna féltve kalásztát, a mennyei lehet, védi magát, de hiába hajlik ide-oda, az ügyes körmöcskék nem eresztik el s az éles kis fogak kegyelem nélkül lefejezik a szegény kalászt, s aztán oda viszik az örvendő szálléknak, kik beszállítják föld alatti lakásuk éléskamrába.

Ez a játszva elvégzett irtóháború, a gordony körül nagy téren látható pusztulást okozott a gabnaföldön, s a gondos egérszülők előrelátásáról s a gyermekek tanulékonyságáról, s végre az egér derék egéresalád szorgalmáról tanuskodik.

E mozgó tábor, mely itt a gonosz képviselő, hatalmas ellene a jót képviselő gabnának, melynek még azonkivül annyi növénytársa ellen kell küzdeni. Mert ott emeli fejét a vetés közt még a lilaszin konkoly s az úde vadfolyondár is finom illatu halvány rózsaszin virágával. A konkoly kényelmesen hajt hosszú ágakat a vetés között, s életerős gyökerei a föld legjobbjával táplálkoznak, míg a folyondár föl kúszik a sugár gabna szárán, s ha az gyöngye: félbe lehajtja, s lenn összebogozza indáival; azt legyőzve, a szomszéd kalász felé nyújtja gyenge ágait, s ha abban az előbbinél erősebbre talál, esellel győzi meg, körülveszi hizelegve, s a halálhozó öleléssel agyonszorított kalász tetején, dadalmasan lengnek a bájós ellenség illatos, halványrózsaszin virágtörsérei.

A szép vadborsó is ily hízogó s kaczerkódó modorban visel harezot a szegény gabna ellen, melynek, mint a jónak mindenütt, a gonosz különféle neveivel kell megküzdeni.

A vadborsó zöld lombja is hizelegve fonja őt körül, míg édes illatu, piros virága föl tünő csákkal mutogatja magát a világnak.

Itt van aztán még az elegáns vadbülkköny, a könnyelmű pipacs, a kedves buzavirág, a komoly tisztessü, s még egész serege a bájós alakban öltözöködött ellenségnek a gyomok táborából, kik nem csupán a létért, hanem a jólétért küzdenek egymás, de különösen a gabna ellen, s a szántóföld általuk valóban küzdtérre válik, hol az ember segélye nélkül a gabna lesz a vesztes.

De tudós barátom nekünk többet ígért, a testvér népek harcainhoz hasonló véres küzdelmeket, s a növények harcza nem felel meg a hasonlatnak, pedig már elértünk a közeli hegy aljába, hol a szántóföld véget ér s mi itt lepihenve, mosolygunk a be nem vált ígéreten.

De kezünkön ekkor a tűz égetéséhez hasonló fájdalmat éreztünk, s oda tekintve megtudjuk, hogy rézvörös kommunisták támadtak meg, mert táborukhoz közel telepedhetünk le, s kezünk talán épen a táborba tévedt.

Nem o hajtjuk velök a csatát s gyorsan elvonulunk további támadásuk elől. De látni kívánjuk, hogy az apró nép honnan jött ily sereggel reánk, s meg is látjuk közvetlen közelünkben a jó nagy hangyabolyt, melyben a rézvörös nép roppant élénkséggel futos. Sajnálni kezdjük, hogy e zavart a szépen rendezett telephem mi okoztuk; de mihamar észrevesztük tévedésünket. Nem messze egy még nagyobb, majdnem két láb magas hangyaboly áll, hol hasonló élénkséggel futkosnak a másfél centimeter hosszúságu fekete erdei hangyák, s végre meglátjuk az általános fölhaborodás okát is. A telep közötti mesgény szörnyű harezot vívnak e telepek legbátrabbjai.

A harez okát bizonynyal a mesgény fekvő halott kis madár képezi, melyhez mind a két fél birtokjogot tart, s mely körül legdühösebben foly a harez.

A csata borzasztó kitarással vívatik, s bár az erők nem egyenlők, mert a rézvörösök alakra kisebbek, de a lelkesül-

lés e csatában is nagygyá teszi a kicsinyeket.

Szörnyű sebeket ejtenek és nyernek, s megszorodott szívvél látjuk, hogy egy-némely igen karcsu ifju, talán egy éves önkényten vörös hangya derekát, a pohosabb fekete sereg egy-egy vítéze valódi barbári kegyetlenséggel harapja ketté. De az így szétharapott ifju bajnok azon féltetéssel, mely harapni tud, bajnoki dühvel csimpszekedik a tovább rohanni akaró ellenségbe, s az le nem rázhatva magáról a fél hőst, azzal rohan a csata tömkelegébe, s mi elvesztjük a bátrát szeméink elől.

E gyászos látvány annyira elfoglalja figyelmünket, hogy nem is veszszük észre a nap lenyugvását, míg egyszer finom énekhang hangzik közvetlen közelünkben; eleve halkan szól a dal, mintha a föld alól jönne, mintha a svéd regék apró partíemberkéi közül énekelne egy ott, szorgalmas munkája mellé, vékony, fátyolosztott hangon, sajátos, idegen dalt; majd tisztább és tisztább hangot halljuk, de a kis dalnok nem láthatjuk, bár a szomszéd, ugarnak hagyott földről egész közelben hangzik éneke. Ama picziny népből kell lennie, mert ott nincs csak törpe gyalog bodza, melyben madár nem tanyáz. S a gyalog bodza közül jön ki végre a kis énekes, de a kis gnóm helyett, kit ott sejtettünk, legnagyobb meglepetésünkre, egy kis hegyes arcú, sötét szürke egérke buvik elő, nagy tartózkodással és félelemmel, s finom madár hangon újra énekelni kezd, mignem a közönséget észrevéve, rögtön elhallgat, s visszaurran a bodza árnyékába.

S aztán már hiába is váránk, hogy tán megbarátkozik jelenlétünkkel, s még énekelni fog; csak egyszer halljuk még a mélyből a dal egyes hangjait, félve, tartózkodással fölhangzani, aztán néma csend terül a tájra, az észrevételül lehulló harmat megmedvesíté fürteinket, s mi haza térhetünk a szántóföldről, hol az utolsó piéccsel, — az éneklő egérkével, — többet láttunk, mint a mit tisztelt természetű barátom V... nekünk ígért, ki a kis énekest nem vette föl a programmba.

Bank és tőzsde.*

A bankok nyomait messze a középkorban találjuk, midőn az ipar- és kereskedelem új életre kelt, s tulajdonképi központját Olaszország vidám városában, a búzike, hósi, republikánus polgárság közepette ütötte föl. A keleti szállítmányokat hozó hajónak byzanti pénzre volt szüksége, hogy visszainduló személyzetét kifizethesse; az iparos, ki északra készült áruival, oly pénzüsséggel volt kénytelen ellátni magát, mely ott forgalomban volt, melyet mindenki ismert és elfogadott, míg saját hazája pénzén csak veszteséggel adhatott volna tul. E szükségben segítettek a nagyobb kereskedelmi helyeken levő bankok, váltóházak, pénzváltók.

A nemzetgazdasági, kereskedelmi és közlekedési tekintetben oly fontos intézmény legelső csirájában a pénzváltó épügy, mint napjainkban a kertek, rétek, mezők terméket, piacra vitte árúját, sátrat vont feje fölébe, hogy a nap heve ne égesse, s kínálta áruozikkét mindazoknak, a kiknek arra szükségük volt.

De a középkor nem volt arra való, hogy valami kényelmet nyújtson az utazónak, vagy pedig személy- és vagyonbiztoságot. A lovagok nagy gyönyörűségeket találtak abban, hogy néha le-lecsaptak egy-egy utazó-karavánra, s elszedték tőlük, a mi szemöknek, szá-

* Mutatvány a Franklin-társulat kiadásában megjelent „Nemzeti Nagy Képes Naptár“-ból.

juknak és lelküknek tetszett, szép nőket, keleti fűszereket, jó bort, aranyat, — s néha még foglyaikért jókora váltságdíjat is követeltek. A rabló-lovagok példáját mások is követték, talán kevesebb udvariassággal, de az üzletág ép oly kimerítő és alapos ismeretével. Az üzleti csárdákban megkésztet utazót ezer veszély fenyegette, mit mind az emberek bálványá, az arany idézett föl. Móról kelle gondolkozni, mely egyesítse a készfűtés lehetőségét azzal, hogy föltűnés nélkül legyen elvihető bárhová. Az élelmes olaszok addig gondolkodtak, míg kitalálták a váltókat.

Ugyanis az illető egyén letett a pénzváltónál egy bizonyos összeget, melyről egy iratot kapott. Ez irat pedig egy másik pénzváltóhoz volt intézve, azért, hogy ez az iratban foglalt összeget a bemutatónak kifizesse. A távollevő

gált, a mennyiben a megőrzés gondjai és fáradságaiért bizonyos összeget fizetettek maguknak. A bankok természetesen kötelezvényeket állítottak ki a náluk letett összegekről, melyekben a letétemény bármikori visszaadására kötelezték magukat. E kötelezvények átruházása már idejekorán kényelmes eszköznek bizonyult arra nézve, hogy az ember tartozását ezáltal ki-egyenlítsse. A bankok ez átruházást lehetőleg megkönnyítették s elvégre egészen szükségtelenné tették az átruházást azáltal, hogy az elismervényeket nem névre állították ki, hanem a bemutatóra. Ezen kamatot nem hozó kötelezvények kézzől-kézre forogtak, s minél szilárdabb, jobb hírvé volt az a bank, mely kiállította, annál nagyobb keresletnek örvendtek. Innen csak egy lépés volt a banküzlet 3-ik neméig, a jegybankig. E bankok tudniillik

gyobb vitelbértől és rendezett viszonyok között az árfolyam veszteségeitől is. Végül: 5) a lombard-üzlet, mely nem más, mint zálogra kölcsönzés, mely ha nem kézi zálog, azaz: arany, ezüst, értékpapírok vagy áruk, hanem fekvőségekre alapítottak, jelzálog-üzletté válik.

A magán-bankok nem foglalkoznak a föl-sorolt üzletek mindenikével. Különösen a pénzjegyek kibocsátása a legtöbb esetben egy külön intézetre van bízva, mely ezek különféle előnyökben, szabadalmakban részesül. A föl-sorolt üzleteknek aztán sokkal több apró mel-lékes ága van, mintsem ezekkel minden bank foglalkoznék, hanem a körülményekhez és vi-szonyokhoz mérten egyik vagy másik ág van üzletben.

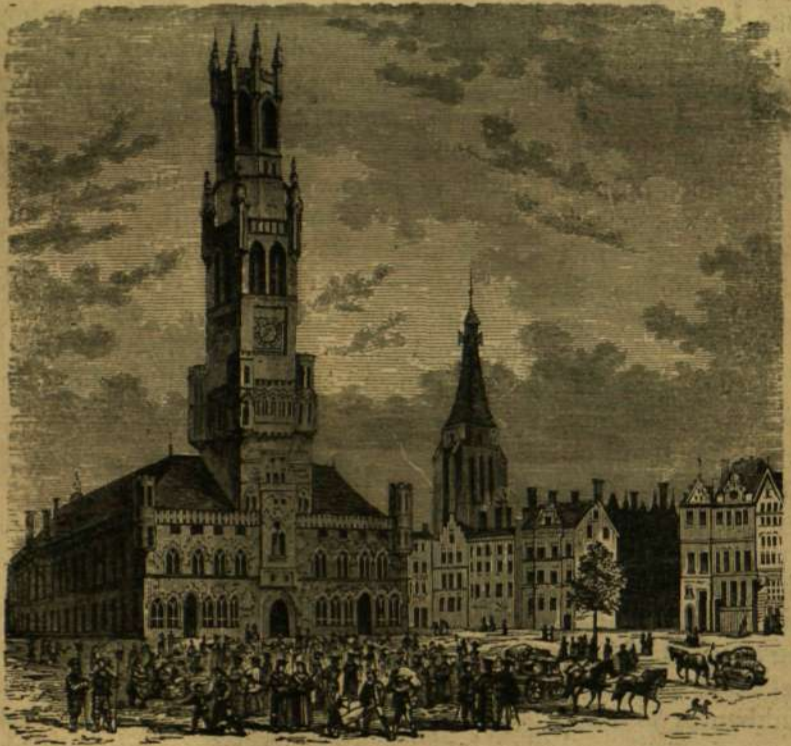
A bankok között első helyet foglal el az angol bank.

AZ ANTWERPENI TÖZSDE.

A HAMBURGI TÖZSDE.

A BRÜGGE-I TÖZSDE.

A LEGRÉGIBB TÖZSDE LONDONBAN.

pénzváltó pedig más alkalommal ugyanily módon hajtotta be ügyfelétől azon összeget, melyet neki hitelezett.

E kétfajta üzletből fejlődött ki a mai banküzlet, melynek öt fáját különböztetjük meg:

1) Giro-üzlet, melybe egyes emberek tetszés szerinti összeget tesznek le elismer-vény mellett. Ha az illető valakinek fizetni akar, csak egy utalványt állít ki az illető bankra, mely ezt — a letett pénz összegéig — beváltja.

2) A letéti üzlet. A pénztulajdonosok eleinte a pénzváltók vagy bankárok szilárdabb építésű, nagyobb biztonságu épületeiben ipar-kodtak elhelyezni pénzeiket, kincseiket, érté-keiket. A giro-bankok erre hajlandók voltak, mert ez nem csupán kellemetlenséget nem okozott nekik, de még jövedelmi forrással szol-

jogositva vannak oly okmányok kiállítására, melyben a bennök megnevezett összeg bármikor történő készfűtését ígérik. Miután ez fizetési eszköz sokkal kényelmesebb az arany és ezüst-nél, az amsterdami bank már 1600 táján kezdte meg a jegybank-üzletet, átruházást igénylő kö-telezvények alakjában. A svéd bank pedig egészen a mai értelemben szervezte jegybank-üzletét 1661 körül, midőn pénzjegyein kötelezte magát a bemutatónak kifizetni az értéket. 4) A váltó-bank vagy váltó-üzlet (Disconto) abban öszpontosul, hogy a bank megvásárolja külföldi jóhitelű cégek beérkezett váltóit, melyekkel ezek megrendeléseiket fizetni szokták, leszámítva a lejáratig eltelt időre járandó ka-matot. E váltót azután másoknak adja el, kik azon a helyen, honnan a váltó való, valamit fizetni akarnak. Ezáltal az üzletember föl van mentve a készpénz-eltűrés veszélyétől, a na-

Ez intézet, mely egy 1694. július 7-kén elfogadott bill-lel lett életbeléptetve, felőleli mindezen említett üzleteknek magába, sőt még tovább megy, a mennyiben az állam minden jövedelmét kezeli, az államkötvények lejárt szelvényeit beváltja, s az állam részére minden-nemű fizetést teljesít. Eleinte, midőn a pénzváltók, aranyművesek azt hitték, hogy az üz-letet ki fogja ragadni kezeikből, számos me-gtámadásnak volt az ifju intézmény kitéve, s az idők viszontagságai is hozzájárultak ehhez. A háborus, zavargós időkben sokszor tömegesen megrohanták, hogy jegyeit váltsa be, mi mindig csak arra való volt, hogy megrendült hitelét ismét szilárdabb alpra állítsa.

A bankkal együtt bemutatjuk egyik ké-pünkön a londoni tőzsdét, s a Mansions-house-t, hol a lord-mayor, a londoni belváros (City) polgármestere lakik, ki ezt nem mint városi,

de önállóan mint egy államot kormányozza. — A tárgy rokonságánál fogva áttérhetünk a tőzsdékre, e forrására a kétes hírvé vállala-toknak, szülőanyjára a „krach“-nak, mely míg józan üzlet tartatik szem előtt, okvetlen kie-gészítő része azon nagy kör-nek, melyben a világlekesekedelem forog.

Tőzsde vagy börzének azon helyiséget nevezik, melyben ke-reskedők, alkszokos, termelők, ve-vők, eladók, hajósok összegyül-nek, hogy mindazt, mi üzletökre vonatkozik, tárgyalják, vásárol-janak vagy eladjanak, legyen ez termék, áru- vagy értékpapir, mi-nők a részvények. A tőzsde min-dennap nyitva áll, s az eladások vagy vásárlásoknál megállapított árak szerint készítik el a hiva-talos árfolyam-jegyzéket, mely mindig föltűnteti a kereslet és kínálat közötti arányt.

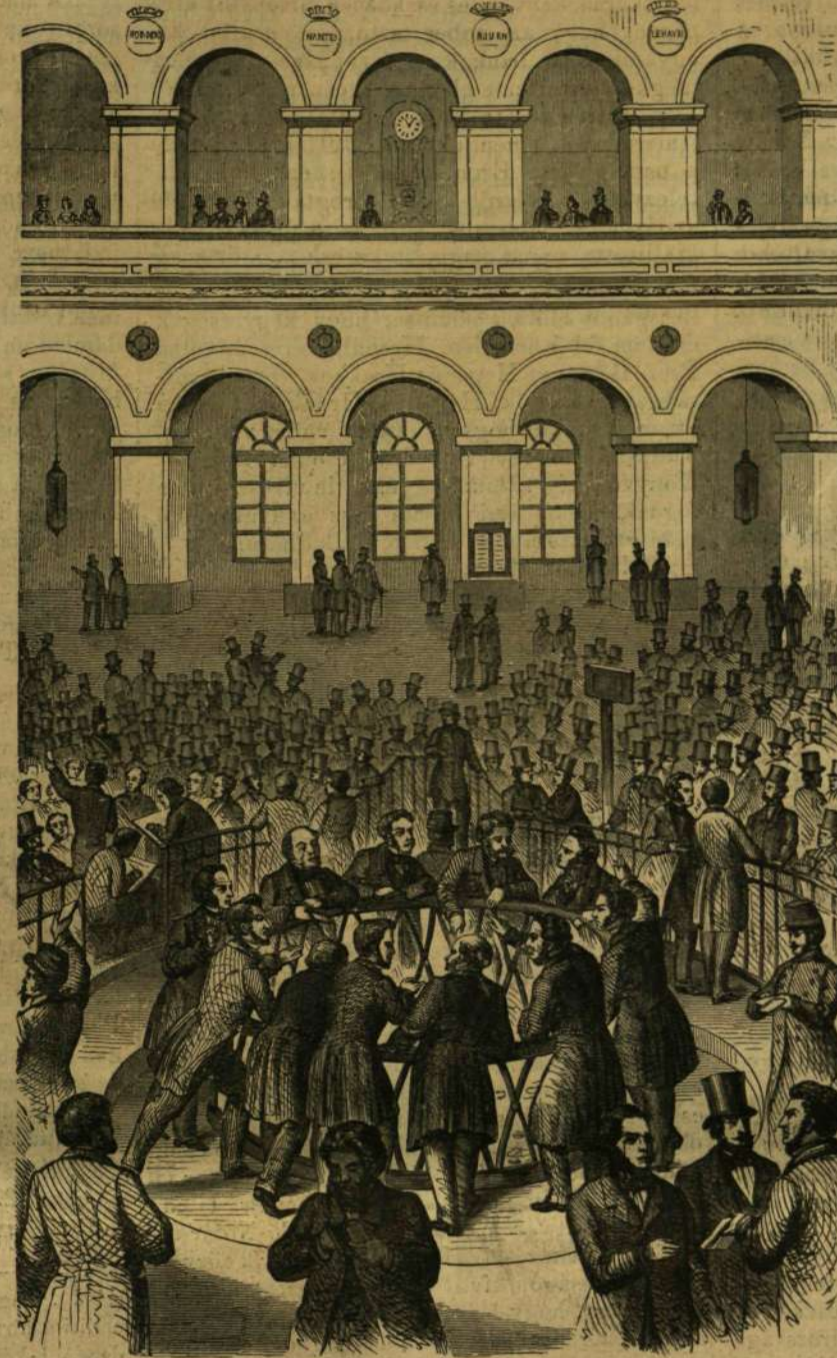
A londoni tőzsde, melyet előbb említettünk, nem volt oly díszes palota, mint képünkön ábrázoltatik. Az „első“ vagy régi királyi tőzsdének alapját 1566. június 17-én tette le Erzsé-bet királynő, s ez 1571. január 28-án meg is nyitott. De alig egy évszázad múlva elpusztult azon tüzvész alkalmával, mely 1666-ban a város nagy részét hamuvá etette.

De csak az épület pusztult el, nem az üzlet, melynek helyét adott; nem az élénk forgalom, mely falai közé huzódott. Kévs időre ismét fölépült, s állt 1838-ig, midőn ismét leégett, s a remek szobrok, melyekkel díszítve volt, mind elpusztultak, kivéve sir Thomas Gresham-ét, ki az első tőzsdét építette. Az új tőzsde alapját az előbbiek helyén 1842. évi január hóban tette le Albert herceg, s neje: Viktória királynő 1848. október 28-án nyitotta meg nagy ünnepélyességgel.

Bár a londoni tőzsde a leghi-resebb, mégis nem a legelső. A nt-werpen, melynek tevékeny lakói sokkal korábban foglalkoztak ke-reskedelem és iparral, és így sok-kal korábban is volt szükségük arra, hogy a forgalomnak ily köz-pontja legyen, régen birt már ilyennel, mely a londoni berende-zésének mintául szolgált. Ez ós-régi épületet mutatja be képünk.

Ma már csak emlék, de valaha nagy szerepet vitt a brügge-i tőzsde is. A világlekesekede-snek sok ideig itt volt a központja. Az a kevély to-rony, mely az épü-let közepén emel-kedik, méltán hor-dta oly ma-gasan homlokát, mert a kik tövé-ben mozogtak, a genuai, velencei, muszka, görög, dán, angol, fran-czia, spanyol és portugál keres-kedők elvitték híret a szélrózsa minden irányá-ban. A karmelita-zárda öblös éter-mében, a Hanza-szövetség e hivatalos helyi-ségében, milliókra rugó üzletek köttettek. Most minden üres és csöndes. A jelen nemze-dék hétköznapi arányokban mozgó kisvárosi

életét nem zavarja, nem élénkíti semmi rendki-vüli esemény vagy idegen kalmárok vendég-rajja... egy-egy unatkozó englishman keresi föl legfőlebb a régi nagyság és gazdagság rom-ladozó emlékeit, s gyönyörködik a harangjá-

A PÁRISI TÖZSDE FÖTERME.

A BANKÉPÜLET, A TÖZSDE ÉS A MANSIONS-HOUSE LONDONBAN.

tékban, melynek melabús dallamai egyedül gyászólják és siratják itt az eltűnt multat. Vagyonát, befolyását, összekötötteseit észa-kon Hamburg örökölte.

A hamburgi bank 1619-ben az amsterda-minak hú másolata gyanánt létesült. A sora sujtoló keze gyakran nehezült ez intézetre. 1672., 1673., 1734-ben kénytelen volt fizetéseit beszüntetni, s mikor kiheverte végre a kudarcot és veszteséget, 1813-ban a francziák a szó szoros értelmé-ben kipusztították 7 1/2 milliónyi összeg erejéig. 1816-ban kapott ugyan 500,000 frank kárpótlást, de 1842-ben a nagy tűz, szomszédja a tőzsde-épülettel együtt, elhamvasztá.

A hamburgi bankárok dús-gazdagsága s a hamburgi forga-lom jelentősége a pusztulás nyo-mait hamar eltörölték, s külö-nösen az új tőzsde Európa egyik legszebb épülete e nemben. Déli egy óraker élénk zsibaj tölti meg itt a termeket, s miután idegen-nek csak úgy szabad belépni a hírlapokkal bővülő első eme-leti szép csarnokba, ha tag ve-zeti be, — a karzatokra szorul az utazók kíváncsisága. Oly kivé-telt nem ismerő szigorú rend és pontosság jellemzi Mammon e nevezetes templomát, hogy még a tagok is négy silling bírságot kötelesek fizetni, ha elkésnek s egy óra után akarnak belépni a hivatalos üzleti helyiségbe.

Rövid élete daczám a leghi-resebb és leghirhedebb az egész kontinensen a — párisi tőzsde, melynek számjegyzékei III. Na-poleon alatt politikai tekintetben is oly jelentőséggel bírtak, hogy egy-egy hausse vagy baisse álla-mok és nemzetek sorsa fölött döntött.

Az első párisi tőzsde 1724-ben alapítottott, egy milliókat kol-dusbotra juttató pénzügyi krízis utóbajainak enyhítésére, de a korrupció és a szédelgés, melyet ellenőrizni és korlátozni volt er-deeti hivatása — csakhamar urrá lett falai közt.

A párisi tőzsde-épület, mely-nek nagy természet ábrázolja raj-zunk, szemre valóságos remek-mű. 80 láb magas oszlopok kö-zött 212 láb hosszú s 126 láb széles hosznégyszög.

Az üzleti órák 1/2-től 3-ig terjednek, de a félhivatalos ge-schäftelés még azután is soká foly a tőzsde tá-jékán és a mel-lékutezákon. A nagy terem kö-zepén van egy rekesz, kínálat és vétel ott lesz be-jelentve, de a „je prends, je donne, je vends“ száz ponton hangzik egyszerre, s a kü-lönléle árfolya-mokat börzén fej-lett fül képes csu-pán megérteni.

Ma már fővá-rosunknak is je-lentékeny tőzs-de-épülete van a pesti aldunaso-ron, s ebben a nagy tőzsdete-rem, a mely a mult évben nyit-atott meg, oly díszes, hogy méltán helyet foglal-hat európai tár-sai mellett. (A pesti tőzsde-épület rajzát a „Vasárnapi Ujság“ 1873. évi 16-dik számában közöltük.)

Régi levelek.

I. Kazinczy Ferencz két levele.

(E két levelet Kazinczy F. Baczka-Madarasi Kiss Józsefhez, Alsó-Fehérvármegye főjegyzőjéhez írta, mivel Erdélyben utaztában ismerkedett meg s kiról „Erdélyi Levelei”-ben nagy dicsérettel emlékezik, mint a kitől semmi sem kérdeztett erdélyi dolgokra vonatkozót, a mire az kész ne lett volna a fölvilágosító felelettel. Miután K. Erdélyi Levelei, melyekre e levelekben ismételve céloz, több mint negyven-éves első kiadásuk után, Ráth M. újabb kiadásában (Családi könyvtár) ismét közösen fogognak, elég lesz azokra hivatkozva, csak annyit jegyezni meg, hogy az a „nagy ember” kit itt az első levél első sorában említ, valószínűleg b. Naláty István, kiról a másik levélben is van emlékezet; Alsó-Fehér új főispánja pedig gróf Bethlen Imre, előbb külföldi főispán s belső titk. tanácsos.)

II.

Tekintetes fő Notárius Úr,
különös tisztelgetű drága jó Uram!

Döbrentei teljesíté a Tekintetes Úr parancsolatját, s az által megújítá előttem annak a nagy embernek emlékeztét, a kinek látása az én Erdélyben lételemnek legnagyobb nyeregségei közé tartozik, a kinek képét én az ez idén végre saját alá eresztendő munkámban oly meleg szívvvel festettem, a hogy rövid együttléte-
lünk után, és minekutána mindent el nem mondhatok, nem senkinek a képét még inkább. Most új okoknál fogva tisztelhetem s tiszteltem a Tekintetes Urat. Boldog haza, bona si sua norit, a mely ily lelki, ily tudomány, ily elkészülési férjfiakat bír! Úgy látszik, némelyek elhagyák aludni szíveken annak az idegennyel emlékeztét, a kit magok közt szeretettel láttak, s az nekem kimondhatatlanul kínos. Hagyja meg nekem a Tekintetes Úr azt a szép reményt, hogy a Tekintetes Úr engemet szeret. Lelkeink oly sokakban hasonlítanak egymáshoz.

Alsó-Fehérvár, azolta hogy én onnan eljöttem, új főispán nyere ő Felségétől, és épen azt, a ki felől nekem a Tekintetes Úr igen sok jót monda, épen azt, a ki engem házána a legnagyobb nyajással fogadott, a ki Enyedrre bevitt, ott is vendéglét, s azt cselekedte, hogy az enyedi collegiummal inkább megismerkedhetem mint külömben lehetett volna. Dicsékedve emlegetem e szerencsém a magyarországi magyarok között, s a kiadandó munkában azt kértem, hogy hány főispánunk tenné ezt egy erdélyi utazóval? Örvendek tehát a Tekintetes Úrnak, hogy ily lelki fő tisztviselő alatt szolgálhat, s képzelem mint édesítették meg fardozása. Nagy szerencsége az a megének, hogy ezt az Urat ő Felsége személyesen ismeri, s kegyelmeinek annyi jelenségeivel tetézte el most is. Nevelti tiszteltem ő Excelenciája eránt gyermekeinek igen gondos nevelése, mely mindég jele a nemes léleknek, a szeretetemet, hogy az Erdély szeretetre legméltóbb ifja házához csatolja magát. Én nem mondhatnám, hogy a Porphyrogenitusoknak igen nagy barátja volnék; az emlékezet, hogy ők trónuson ült emberek a gyermekeik, a kábákat rosszakká is teszik: de szeretem hogy a Bethlen érezze, hogy Gábor volt egyik őse; a ki jó, az által még jobb lesz.

A mi Döbrentein meg szívvel írá meg Urunknak és Asszonyunknak Erdélyben létét az újságokban. Én azt a tudósítást újra le fogom nyomtatni munkámban, s megoldom oly hírekkal, a melyek Erdély szerencsésjét emlékeztetben tarthatják. Boldog nép az, melyet fejedelme lát, s mennyi kegyellemmel visel magát a Császár, a Császárné. Ez az Asszony áldása ennyi népeknek.

Hallom, hogy Prof. Tempa Úr áltáljone Enyedrre. Ez azt hiteti velem, hogy Prof. Keresztes István Úr leve tordosi predikátor; mert hogy Tempa Úr Benkő Ferencznek lépett volna helyébe, az elhinni nem tudom. T. és K. Urak úgy hiszem, nem a szerint recensálták volna a pápai Prof. Márton Úr Morális Keresztényen Catechismusát, mint a Tud. Gyűjt. minapi egyik kötetében egy A. bélyegnél rettenetes ember. Ezt a recensiót viszont én recensálám, s talán eddig nyomtatva van Bécsben. Én nagy ellensége vagyok az anonymus íróknak; hamis

gyanúkra vonják a mostaniakat, a maradékok pedig elgyöttrik. Neveket a recensió alatt fogja találni a Tekint. Úr. Mely igen örvendének, ha javallását megnyerhetném! Rettenetes dolog, hogy némely ember az és zt veszedelmesnek tartja, mintha az nem Istentől adatott volna mellé nek. — A Tud. Gyűjt.-ben nem sokára a szászok és Szeben felől szóló levelem fog megjelenni, melyről azt hiszem, hogy sem a szász, sem a nem-szász nem lesz megelégedve vele. Itéletem szerént, a ki a hazában lakik, méltán kívánhatja, hogy polgárnak tartassék: de viszont a hazai is kívánhatja, hogy polgárnak tartsa magát.

Ha nem volna terhére a Tekint. Úrnak, alázatosan kérném, mutassa be tiszteltemet ő Excelenciájok: a Nagy Méltóságú főispán és főispán előtt, s jelentse, hogy kegyességek előttem felejtethetlen. Hasonló kéresem volna Prof. Benke és Hegedűs Úrakrahoz, kiket barátsággyal köszöntök. Hegedűs Úrnak két ízben írtam, a nélkül hogy vehettem volna választ. Tudósításom így Enyedről csonka lesz. — Könyvei még nálam vannak, de elveszni nem fognak, Döbrentei nálam lesz e nyáron, s ő neki legbiztosabban fogom átvaladhatni.

Maradok alázatos tisztelgetű
a Tekint. Úrnak
alázatos szolgálja
Kazinczy Ferencz, m. p.
Széphalom, martz. 29.-d. 1818.

II.

Széphalom, Január 8.-d. 1819.

Tekintetes Fő-Notárius Úr,
különösen tisztelt Uram!

Becsületes embernek minden dologban, de leginkább a literárius Világ dolgaiban, mindennel szentelnek kell lenni az Igazságnak és Szabadságnak, s az utóbbikat még akkor is tisztelnie illik, midőn ellenkezik az ő vélekedésével. Mennyiben vagyok praxisban híve ezen theoriáimhoz, az eránt nem engem illet az ítélet: de azzal szinte dicsékedhetem, hogy nem csak sokszor engedtem már a mások győző okainak, hanem hogy megtrévedésben voltam, s hogy másoknak volt igazok, azt olyankor is elhirdettem, a midőn elhallgathattam volna. Nyugtalanul várom tehát a Tekint. Fő-Notárius Úrnak értekezését Hunyadi Jánosnak törvényes házasságon kívül történt születése felől, s igérem azt, hogy ha megnyerendem erre engedelmet, Erdélyi Leveleim mellé nyomtatatom. Azok végre ez idén saját alá jutnak. Tartván tőle, hogy olyat talállok elmondani egyről vagy másról, a mi annak, a ki felől szólok, egy vagy más tekintetben kedvetlen lesz, az elmúlt Jóniusban beküldém manuscriptumomat Erdélybe, s csak December első napján kaptam vissza. Követem a mit ezek kívántak, s mindent elhagytam a mit nem javallottak; s így azt nyerem, hogy a munka a tónus gravissága által pótolja ki, a mit előbbi dolgozások naitvetéje és stílusa által nyert volna, s a megváltoztatás által egészen elvesztett. Barátimnak igazra van: nem minden szereti, hogy portréja szemlélet végett mások elébe téessék, s azt mások, a szokás szerint nem mindég kedveve, glosszálgassák. Egyedül a genialis Báro Nalátyinak képét adom úgy, a hogy festettem volt. Ó az az ember, a ki ezt nekem megbocsátja.

Hogy nekünk Dietánk legyen, nem igen hiszem; úgy teszik, az Aacheni együttléte Európá fejedelmeinek azt szükségtelemnéteszi, mert ott, az emberiség öröme, megelőztettek a hadakozások. Rendes dolog elnézni, mint megyen az emberi nemzet dolga a lát h a t t a t l a n kéz igazgatása alatt. Franciaországban a Napoleon megbuktatása által hány hozzáragaszkodó franciaia vádolta az Isteneket, hogy a jó ügyet megbukni hagyják: s most hány Napoleonhoz tagaszkodó franciaia eszmél fel, s hány kiáltja, hogy az Istenek csakugyan gondolnak a világgal, még midőn olyat engednek is, a melyen a rövidlátású halandó botránkozik, mert neki nem lehet nem botránkozni. Nekünk európaiainak igen keserves, hogy Amerika republicánizálja magát, s így elszakadván tőlünk, pénz onnan hozzánk nem jöhet, s minket elől a szegénység, és az, a mi a szegénység követkeése.

Olvassa a Tekint. Úr az Ungarische Miscellen nevű füzeteket? Szeretném, ha azt min-

den vármegyében olvasnák, s minél többen. Nekem is van benne egy munkám, a Berzevicsy Gergely De conditione rusticorum in Hungaria nevű írására. Mind maga Berzevicsy, mind egy ismeretlen valaki rossz neven vette nekem tisztelemet. De valóban nehéz akkor tüzzelem nem szólni, midőn nemzetünk felől a nem való oly bátran mondatik, még pedig magyar által. Vastag s goromba talán nem tudok lenni: de élesnek lenni nem rút. A szabad ember szólása nem mindég síma, s a szabad nép tanácskozásai nem mindég csendesek. A Dieták Magyarországon, Londonban és a hajdani Rómában nem oly tüzetlenek mint némely helyeken, mely helyeken szólni sem mernek.

Prof. Hegedűs Úr leveléből tudom, hogy Enyedrnek már van papiros-malma, s hogy ez idén tétetik le a collegium új épületének fundamentum köve, s nem csak új Bibliothéka, Muzéum s egyéb lesz, hanem csillagnéző is, s botanikus kert, még pedig a régiség statujáival, s hogy ő Excelenciájára gyakran fordul meg a tanulók közt, s őket kivált a classica literatura tanulására serkengeti. Ezt Erdélyi Leveleimben elmondám. Jelentse a Tekint. Úr ő Excelenciájának mind alázatos tisztelgettem, mind ezekért köszönetemet. Humani nihil a me alienum puto.

Maradok megfoghatatlan tisztelgetű
a Tekint. Fő Notárius Úrnak
alázatos szolgálja
Kazinczy Ferencz, m. p.

Bár nekem a Tekint. Úrtól azt volna szabad kérnem, hogy írassa le valamely értelmes ember által a mi a három Hunyadi sirkövére van metszve a fejevári templomban. Szeretném azt munkámba benyomtatni, s sehol sem lelem az Erdély felől írt munkákban. Magam írtam volna le, ott lévén, de azt hittem, hogy Benkőben feltalálom. — Ismeri-e a Tekint. Úr azt a rövid, de derék munkát, mely 1818 (sine loco editionis, de) a mint a betűk mutatják, Pesten Trattnernél) Ansichten von Siebenbürgen név alatt jelent meg? Németül van írva: de nem szász lélekkel.

(Mindkét levél eredetije az erdélyi Muzéum kéziratárában, Mike Sándor gyűjteményében van.)

2. Kőrösi Csoma Sándor levele.

(B. Eötvös, K. Csoma Sándor fölött az akadémiában — 1843-ban — tartott Emlébeszédében, (lásd „Magyar Írók és Államfértők” 21 — 47 l.) említi a hírneves utazó ama levelét, melyet 1820. decz. 11-kéről, Teheranból, a nagyenyedi collegium patronusaihoz intézett, melyben utazása célját s vezéreszméit világosan körvonalozza s ama pártfogóktól pénzbeli segílyt kér utjára.)

Ez az a levél.)

Nagy érdemű hazafiak!

Minekutána hazánk fő oskolájában Nagy-Enyeden tanulásum egészen bevégeztem volna, tapasztalás és szélesebb ismeret szerzése végett, más nemes ifjak példája szerént, ez előtt egy néhány esztendővel én is Németországra kimentem vala, — holott is a göttingiai universitásban két esztendőnél tovább mulatván, tehetőségem szerént igyekeztem magam tökéletesíteni; minthogy pedig mindenkor igen kedves foglatosságom volt az idegen nyelvek esmerete, a nemzetek történeteinek idő, hely és környüállások szerént való vizsgálása, ott is egy bizonyos célzát vévén magam eleibe, különösen ezekben gyakoroltam magamat. A győnyörűség, melyet ezen foglatosságomban éreztem, a régiségnek sok titkait felfedezvén, leírhatatlan. Annnyival inkább kedves volt előttem az esmeret, melyre e szerént jutottam, mivel tökéletes meggyőződést szerentem magamnak a felől, hogyha az Isten életben megtart, azt, a mit nemzeti nyelvünk és literatúránk pártfogói és barátjai régen óhajtanak, hazánk némely tudósai pedig több ízben megmutatni próbáltanak, rövid idő alatt kivihetem, megbizonyíthatom, az az: látván mennyire különbözék nemzetünk, mind nyelvére, mind characterére, mind öltözetére nézve minden más európai nemzetektől; micsoda nagy bizonytalanság uralkodjék az egész tudós világban, nemzetünk eredeti lakhelye, elszármazása, régiebb története, nyelvünk más nemzetek nyelvével való atyafisága felett; továbbá: micsoda helytelen vélekedései legyenek a külső íróknak, a kik sem nemzeti nyelvünk természetével, sem

a nemzet characterével és szokásával eléggé ismeretek nem lévén, csupán a nevek hasonlatosságából ítélvén akarták megmutatni nemzetünk elszármazását és régiebb történetét; utóljára látván, mennyire eltévelyedtenek legyen némely tudós hazánkfiai (jóllehet a nyelv atyafiságát helyesen állítják) a külső írók tekintete után indulván nemzetünk eredete megítélésében, én hogy mind tulajdon vagyóadásomnak eleget tégyek, mind pedig nemzetemhez való háladatosságomat és szeretetemet megmutassam, számban nem vévén a fíradtságot és megtörténhető veszedelmet, azon fátylánál fogva, melyet Németországban gyujtotam volt meg, elindultam nemzetem eredete felkeresésére. — Az ég megáldotta lépéseimet. Több rendből sor hegyeket, nagy vizeket, tengereket és miveletlen nemzeteket, egészenem legkisebb változása nélkül, seholt semmi veszedelmet nem szenvedvén, már meghaladtam — és a történetek ezen nagy hazájában annyira bejöttem, hogy már több mint két holdnapja Persiának residentális városában Teheránban mulatok, s nagy reménységem vagyok, hogy ha valami nagy szerencsétlenség nem ér, bár ha szintén más uton indultam legyen is meg, a melyet mind a köz vélekedés javallhatott volna, rövid idő alatt megbizonyíthatom, hogy nem helytelen fundamentumon épült az én meggyőződésém.

Egy ilyen ut, egy ilyen cél kivitele sok költséget kívánl én e nélkül szűkölködőm tulajdon költségéből, bármely takarékosan éltem is vele, már régen kifogytam, a hamar célra jutáshoz való indulat messzre ragadott — már a keresztény frank nevezet gyűlölséges — nincsenek európaiak, nincs kitől segédemet várni — elindulásom előtt, nem bitorkodtam megkeresni segedelemért az Erdemes Patronus Urakat, tartván attól, hogy helyben nem havgyván ily formán egyedül való utazásomat, segédemet nem nyerhetek, ime megmutattam, hogy az utazás lehetséges, csak költség legyen, a karavánok mindentelé gyakran mennek, és a mind már az ezekkel való utazást esmerem, akármerre bátran el merek indulni. Ha költségem illendőleg lett volna, és a lett volna célo-
lom, eddig egész Ásián végig mehettem volna. Melyre nézve instálom alázatosan az Erdemes Patronus Urakat, méltóztassanak ezen célo-
lom kivitelére illendő segedelemmel lenni, én bizodalmasan igérem, hogy ezen elkezdett pályában, éppen azon buzgósággal, melyel hazámból kiindultam, tovább futni meg nem szűnök, és ha valami szerencsétlenség nem talál a pénznek vétele után, esztendőre oda haza leszek, és mindazoknak, valakik nemzetünket becslilik, a legszélesebb kiterjedésben örvendetes relatíot fogok tenni — magamat nemes pártfogásokban, szeretetkeben bizodalmasan ajánlván, maradtam változhatatlan tisztelgetű
Az érdemes patronus Úrnak
alázatos szolgáljak
Kőrösi Sándor.

Teherán, 21 December 1820.

Érkezett Nagy-Enyedr Constantinápolyból postán martius 18-án 1821-ben.

(Másolata az Erdélyi Muzéumban.)

Spanyolország a középkorban.

Spanyolország, melyet az utóbbi három-negy század alatt bigott fejedelmek és papok uralma s ennek következtében most a polgárharc és pártszennvedés a bukás szélére ragadott, a mórok uralodása idejében a művelt világ legvirágzóbb és legpolgárosultabb állama volt. A mórok, kiket a vakbuzgó katolikus fejedelmek oly hallatlan kegyetlenséggel üldöztek és pusztítottak ki az országból, az összes lakosság legszorgalmasabb, legügyesebb és leg-tudományosabb része valának s elvesztésük halálos dőfés volt az ország nagysága és boldogsága ellen — oly halálos dőfés, melyből sohasem tudott föllábadozni. A mórok tudományos és irodalmi tevékenysége s nagyszerű kereskedelmi vállalatjai, a melyeket a khalifák bölcs politikája minden kitelhető módon gyámoltított és támogatott, nagyban előmozdíták az ország fölvirágzását, meggazdagodását s népeinek általános műveltségét. Kordova, az Omajádok székhelye, gazdság és nagyság

tekintetében semmivel sem állott hátrább a Tigris partján büszkélkedő vetélytársánál, Bagdadnál. Hosszában huszonnég, szélességében hat (angol) mérföldnyi terület a Guadalquivir partján palotákkal, utcákkal, kertekkel és középületekkel volt belepve s a város polgárai tiz (angol) mérföldnyi területen át a szebbnél szebb épületek szakadatlan sorai között lámpafény mellett járklhattak föl s alá. Almansor uralkodása idejében Kordovának 270,000 háza, 80,455 bolja, 911 fűrdője és 3877 mecsetje volt, mely utóbbiaknak csillogó minaretjeiről a müezzin 800,000 embernek hirdeté napokonként az imádkozás óráit. A khalifa szerájának személyzete: női, kedvesei és fekete ennuhajai, 6300 egyénből állt; s mikor csatába ment, 12,000 lovasból álló testőrsereg kísérté, kiknek övei és kardköti aranyal voltak hímizve.

Granada szintén világhírű volt gazdsága és műveltsége miatt. A királyi birtokok husz mérföldre terjedtek s azoknak összes jövedelmei a város erdőtésére fordítottak. Csupán a gabonavámból 150,000 forintot vett b: a király kincstárnoka évenként, a mely összeg az akkori időben roppant nagy volt, mert a buza mérőjét (bushel) 25 krajczárjával (hat penny) vehették. A 150,000-nyi lakosság fogyasztása folytonosan 130 vizi malmot foglalkoztatott a külvárosokban. A kis granadai khalifaság népességét a mórok idejében több mint 3 millióra teszik, mely szám jelenleg mintegy ötödésnyire apadt le. Templomai és palotái osztraktok az egykor virágzó állam szomorú sorában. Az Alhambra elhagyatva áll, omladozó fölben és elhanyagolva. Az egykor pártatlanul szép mór palota belseje még türhetően ép állapotban maradt meg, s egykori fédelmi lakói regényes hajlamairól és jó izléséről még ma is fényes bizonyítást tehet.

Szevilla, mely majdnem 200 évig volt egy kis fejdelemiség dísz székhelye, ez idő alatt széles kiterjedésű kereskedéséről és lakóinak jólétéről folytonosan híres volt. Lakóinak száma 1247-ben, Draper szerint, kinek híres művéből a főntebb adatokat is kölcsönöztük, 300,000 volt, mely szám a XVI-ik században már egyharmadára volt lepadva. A mór birtokok egész területén Szevilla volt az olajkereskedés főpincza s csupán ez az egy kereskedelmi ág oly nagy terjedelmű vala, hogy az axarafa-ok vagyis olajfalutvényei a külvárosok körül mintegy 100,000 gazdasági épületet (farm-házak) és olajajátót foglalkoztattak, tehát sokkal többet, mint a mennyi jelenleg az egész Andaluszia területén található.

Hogy milyen a szerencsétlen ország mai állapota az imént vázolthoz képest, fölsőleges volna hosszasanban fejtegetni. S. L.

Utazás a tenger alatt.

— Második rész. —

XI. Fejezet. — Jégbörtönben.

Másonp, márczius 22-dikén reggel 6 óra-
kor a visszaindulásra készülődtek. Az alkony vég sugárai éjbe veszték; nagy hideg volt, a hőmérő 12°-ot mutatott a fagyponat alatt; s a szél metsző maró fájdalomt okozott. Fenn egész pompájában ragyogott a déli ég; a zenitben a bámulatos Déli kereszt, a dél sarkcsillaga az ég egész kerek koronájának a leggyönyörűbb gyémántja.

A déli sark tele beállott. A sarki tenger eddig szabad vízmedenczéjének fagyása megkezdődött. A partok közelében gyorsan haladt a jégképződés s szemmel láthatólag terjedt tovább a sik vizre is. Az egész fölületen setétes foltok kezdtek föltűnedezni: a sik viz befagyásának esalhatatlan előjelei.

A Naurilus — viztartói kellőleg el levén látva s összenyomott levegőből is gondoskodva levén a tartályokban, — búcsút mondott a külvilágnak s a mélységekbe merült, hogy a jégburok alatt azon az uton távozzék ismét, a melyen ide jött s kijusson a délsarki tenger medenczéjéből, melyet köröskörül a jéghegyek láncozata zárt el a többi világ tengertől. Ézer lábnyi mélységig hatolt s ott egyenesen északi irányban kezdett el haladni, és pedig óránként tizenöt tengeri mérföldnyi sebességgel. Este felé már a jegesek óriási teknője alatt uszott tova.

A szalon vastáblái, elővigyázatból, be voltak csukva, ha netalán valamely vizalatti jégszikla csúcsába találnának ütközni. Aronnax tanár úti jegyzetét rendezte. Hatodfél hónap óta, mióta uton vannak, ezernégy száz mérföldnyi utat tettek meg; s mily helyeken, egy ismeretlen vizalatti világ mily csodái között! A mely éjszakákban mindez emlékek — a crespói erdő, a torrés-szorosi főnnakadás, a korallsír, a ceyloni gyöngyhalászat, a suezii alagut, a santorini tüzökádó, a vigói öböl kincesi, az elsüllyedt világ rész Atlantis, a déli földcsark — mint egy álmolatlások panorámája — vonult el lelki szemei előtt!

Hajnali három órákor erős ütődés öbreszette föl. Fölugrott s a szoba közepén halgatózóva állt. De egyszerre elbukott, míg körül a butorok is mind felémelkedtek; kétségkívül a Nautilus — miután valókibe megütődött — oldal fordult, hogy ugy mehessen tovább. Fölván-szorgott fektéből s kuszaa kivonszolta magát is a szalonba, remélve, hogy Nemo kapitányt is ott találja. Nem volt ott. A manometer, nagy meglepetésére, háromszáz hatvan méter mélységet mutatott.

Nemsokára Nemo kapitányt is megérkezett. Máskor oly nyugodt arca most némi izgatottságot árult el. Nem is titkolta, hogy aggódik, mert ezuttal komoly baj van. Az első kérdésre megmondta, hogy a Nautilus — ugy szállván megfeneklett. Mi okozta e váratlan eseményt? Egy óriási jéghegy, melynek alját a nagy mélységben némileg melegebb vízréteg mosta s olvasztgatta, elvesztve sulyponját, megbillent és fölfordult — előbbi csúcsa került elő s hegyével megakasztotta és fölbillentette a Nautilust is. Egyszermind fölszorította a kevésbé tömött, mert már fogyni készülő vízrétegbe s itt nem találhatja meg egyensúlyát.

A viztartókat szivattyukkal üríteni kezdtek s azzal a Nautilus megkönnyebbülve emelkedni kezdett, de a jégtömeg is emelkedett vele s ő annak aljára szorulva — mintegy fölfel megfenekelve — s folyvást előbbi, félre billent helyzetében, oldalára fordulva maradt. Végre a jéghegy lebegővé vált, elboacsátotta a Nautilust s ez újra visszanyerte rendes fekvését. De ezzel korántsem volt megszabadulva. Egy jégfolyóban találta magát, mely alul-fölül, kétoldalt környezte, s melyben csak előre és hátra mozdulhatott. Folytatta útját, még ovatosabban mint előbb. De nem soká folytatódta. Alig haladtak egy órát — a hajó orra erős ütődést kapott s egyszerre megállott. A jégfolyosó elől is zárva volt. A fagyás összefogta a szük menetet.

Nemo kapitány nem az az ember volt, a ki az utolsóig elvesztése lélekjelenlétét. Elöl nem találván kijárás, megkiserlette ott szabadulni meg a szük folyosóból, a hol bele jött. Rögtön visszafelé hajtatta a hajó csavarját s az ovatossággal meggyeztethető legnagyobb gyorsasággal haladtak vissza — dének. A szalon lemeztáblái nyitva voltak, a hajó villany-lámpája erős fényt lövellt szét, mely millió vizszugárban tört meg a mindenfelől környező jégfalakon. Főleges, vakítóan ragyogó látvány — a halál setét és szük folyosóján.

Az illuzió nem tarthatott soká. Alig egy pár óráig haladhattak, midőn a hajó farán egy új, az előbbihez hasonló ütődés mutatta, hogy az ut — mióta belejötték — visszafelé is el van zárva a fagy által.

Mindenfelől jégbörtönbe voltak zárva. Elképzeltetjük e ténynek — mikor már nem lehetett kételkedni fölé — lesújtó hatását. A kanadai egy asztalt földöntött, a mint öklével rá esapott. Conseil hallgatva törte kezét. Aronnax tanár sápadtan nézett Nemo kapitányra. Az, e rettenetes percében, visszanyerte egész nyugalmát. Karjait keresztbefonva gondolkodott. A Nautilus csakugyan mozdulatlan állott. Most Nemo kapitány megszólalt.

„Uraim,” — mondá nyugodt hangon, — „helyzetünkben a halálnak két neme áll előttünk. (Ugy beszélt mint egy tanár, a ki valamely számtani tételt akart kifejteni tanítványai előtt.) Az egyik: az összezuhatás, ha a Nautilus nem fogja birni a jégnyomás sulyát; a másik: a megfuladás, ha levegönket fölemészítették. Az elsőől alig tarthatunk. A második annál fenyegetőbb. A Nautilus levőgészlete legfőlebb negyedfél napra való. S mire máris

harminczhat óra óta fogyasztjuk, előre látható, hogy meggyenyolozz óra alatt mindnyájan meg fogunk fuldani az éleny-hiány miatt."

— „Ki kell vágni magunkat,“ — merte közbevetni Aronnax tanár.

— „Azt meg fogjuk kísérteni. Leboacsátatom a hajót az alsó jégfal, s embereim — buvár ruhákba öltözve, — csákányokkal fogják vágni a jeget, a hol legvékonyabbnak mutatkozik.“

Valóban ez volt az egyetlen, talán még lehetséges út a szabadulásra. Maga a kanadai, a közveszélyben elfeledve Nemo kapitány elleni gyűlöletét, s késznok nyilatkozott a segélyre, miután jégvágó-csákány kezeiben nem kevésbé volt jártas mint a csethalsz-szigonyében.

A munka azonnal meg is kezdődött. A terem üvegablakain át nézve, mintegy jégbenyában dolgozó munkások látszottak a hajóselegények, kik buvár ruhába bujva, Ned mester legelő, a jégfalakat először körülkopogtatva, a legvékonyabb helyen erősen vágni kezdték. A munka lassan haladt. A jég legcsekélyebb vastagsága, a bele szurt vas-kutas bizonyosága szerint tíz méternyi volt; s hogy a Nautilus a vágandó nyíláson kijuthasson, nem kevesebb mint hatszáz négyzet-méternyiterülettel kellett annak bírnia, vagyis hatvencötven négyzet méter jeget kellett volna kivágni. A hat jégvágót, mikor kifáradt, más hat váltotta föl; a kivágott jégdarabok, mint a kőök formára, könnyebbek lévén a viznél, összefüggésükből szabadulva, a jégmentes üreg felső részében lebbentek föl s a jéghegy aljához tapadtak. A munkában maga Aronnax tanár is, buvár ruhába bujva, részt vett s izzadásiig dolgozott a fagyos hideg vízben. De tizenkét órai munkával még csak egy méternyi vastagságú réteget bírtak kiemelni, s könnyű volt kiszámítani, hogy folyvást így dolgozva még ötödfél nap kell a tíz méternyi jégreteg átfúrására. Addig pedig a levegőkészlet nem tart ki már, — nem is említve, hogy ha e jégbőrönből kijutnak is, még azzal a szabad levegőre nem jutottak, hanem a jéghegy alatt vannak s a víz színére még akkor föl nem mehetnek.

A következő éjjel egyaránt folyt a munka, s reggelre a második méternyi réteg is el volt távolítva. Estig egy új métert vágtak ki megint. S Aronnax tudor észrevette, hogy míg csákánnyal kezében dolgozik, a buvár készülék légtartójából tiszta és üde léget szív, — ha pedig a Nautilusra visszatérve, azt fejeéről leveti: a hajóban már élelytartalmában nagyon megfogyatkozott levegő várja, melynek fojtó volta nagyon is érezhetővé vált.

Meddig fog ez így tartani s mi lesz a vége?

Négy méternyre hatoltak már be a jégfalba. De légkészletük fogyatkozásban volt. Alig lélekzelhettek már a hajóban s az élet óráról órára, sötét perczeiről perczeire türelmetlenebbé kezdett válni. Világos, hogy a még hátra levő jégfalat ily módon keresztül törni — nincs már idő!

— „Tanár ur,“ — mondá Nemo kapitány, — „itt a csákány nem segít már. Itt hősiesebb eszközökhöz kell nyulni. Mi gyengék s lassuk vagyunk; a Nautilusnak magát kell itt kivágni erejével s gyorsaságával.“

— „Hogyan?“

— „Hallgasson rám s értsen meg. Mig mi itt a jeget vágjuk, benn a fagyás egyre terjed s a jég közt szorult víz is fagygni kezd már.“

— „Igy hát a Sysiphus követ görgetjük s a Danaidák hordaját töltjük? Ez borzasztó.“

— „Épen ez a vigasztaló. Nem érti ön, hogy a fagyás terjedése épen az, a mi segélyünkre jó? Ez a most összeállt jégtáblákat megrepeszt, mint a kősziklát is megrepeszt, ha megfagy, a beleszorult víz. Nemde? Most négy méternyre behatoltunk; a megvénkonyult jégfal a belső víztől repedez. Most a Nautilus legnagyobb erejét, melyet villanygépe csak megbír, fejtsse ki; sarkantyuját előre! — talán át bír törni a repedező jégfalon!“

— „Lehetetlen lesz, hogy a Nautilus kibírja

a jég s víz iszonyu nyomását,“ — veté ellen a tanár.

— „Segítsünk a jégnek, a hol utat akarunk törni, hogy gyöngébb legyen s olvadásba jöjön.“

— „Hogyan segíthetünk?“

— „Forró vízzel. Szivattyunk jók s folytonos működéssel annyi vizet vehetünk a tengerből mennyit akarunk. Gépünk roppant hőerőt bír kifejtteni. A felszivattyuzott vizet megforraljuk s erős sugarakban lövöldözzük magunk elé a meglágyítandó jégre. Ha e munka némileg előre haladt: akkor tesszük a kitérésit kísérletet.“

Márczius 27-ke volt: ötödnap, mióta víz s jég alatt vannak. A lég teljesen elvesztette éltető elemét alig volt lélekkelhető már. A Nautilus minden szivattyuja munkában. A forraló gép teljes működésben; de a jégreteg, a reményteljes számítások ellenére, sem akart engedni még annyira, hogy a kitérésit némi siker reményével lehetett volna megkísérteni.

Még egy fél napi munka — az utolsó, melyet e megromlott légben, félig haldokolva ki lehetett még huzni — s most már, sikerül vagy nem, meg kellett kísérteni. A jég, a forró

UTAZÁS A TENGER ALATT: A jégvágók.

víztől folyvást összeomolva, csak két méternyi vastagságú volt már. Hajrá!

A Nautilus fölgyenesedett. Minden viztartóját televezték, hogy sulya annál nagyobb legyen s azzal ereje is, ha mozgásba jött, a jég-törésre. Az ablaklemezeket bezárták. S a gép, teljes erejével mozgásba hozott.

— „Megyünk. Isten segits! —“ kiálta Conseil, urn kezét fogván, a ki lankadtan, lég után kapkodva dült le ágyára s ájultan fekküdt ott.

Mikor magához jött — Conseil és Ned mellette térdeltek s egy buvárkészülék légtartójában megmaradt kevés levegőt lehetettük be vele. A derék fiúk, magunknak is szükségünk lett volna e drága enyhítáira!

A Nautilus iszonyu erővel s robajjal törtetett előre. Azt a két méter vastagságú jégfalat egy rohamra kitérte; s most, fölfelé fordult orrával a fagyásban levő, de még össze nem állott vizeken csörtetve rohant át szédítő gyorsasággal. Gépe egész erővel lövelte maga elé a tengerből folyvást szivattyuzott vizet.

A manometer perczeiről percze csekélyebb mélységet mutatott. Már csak néhány láb választotta el a tenger színétől; egy vékony

jégreteg, melyen nem lesz lehetetlen keresztül törni.

Egyszerre lemezek fölpatantak; a fedélzet ajtaja föltárult — a szabad hideg levegő özönlött be a hajóba s megtölté annak minden zegét-zugát.

A vízszínen fenn uszott a Nautilus. Megmentette magát s lakóit! (Folyt. köv.)

Egy veleg.

— Egy európai bőrének beoltása négerébe. A British Medical Journal érdekes esetet közöl egy négerrel, ki lővés által arcán megsebesített. Az említett néger sebének gyógyítása végett seborvoshoz fordult, ki ámbár a kankázusi fajhoz tartozik, a sebesültet valóban testvéri szeretettel ápolta. Jóllehet a fegyver csak madársöréttel volt töltve, a lővés hatása mégis hasonló volt golyóéhoz, mert a fegyver igen közelről süttetvén el, a sörétek nem szóródtak szét. Az egész töltés balarczába hatolt és ugyanazon oldalra a fül mögött jött ki. Hogy e nagy sebet begyógyíthassa, az orvos emberi bók beoltását határozta el. Hogy a különben is sokat szenvedőt ne kínozza még inkább, saját karjából vágott ki egy darab bőrt, azt több apró részre osztá és a sebre kötö. Egy kis darab kivételével a többi mind elhalt. Ez az egy azonban nemcsak friss maradt, hanem nőni is kezdett és aránylag rövid idő alatt félhüvelyknyi átmérérett nyert. A seb gyógygyulása után az orvos a beoltott fehér bőrről reczés színes vonalakat vett észre, három hó lefolyása után azonban ez is oly fekete lett, mint a néger testszíne.

— Magát a világtól elzárt község. A „D. News“ július 22-ről a következő érdekes leírást közli egy magát a világtól elzárt községről: „W. C. Manning kapitány érdekes részleteket közöl azon látogatásáról, melyet egy különös községben Uj-Mexikó északnyugati részén tett. A községet erős és vastag fal veszi körül, s ezen belül apró házak vannak mintegy 4 ezer ember részére. Most azonban a lakosság 1800-ra apadt el. A nyelv hasonlít a kínaihoz, valamint a szokások is. A nők valóságos kínai jelleggel bírnak, finom bőrrrel és piciny lábakkal. Ruházatuk és hajviseletük egészen kínai. Vallásuk barbár, Montezuma az istenök. Eljövetelet a lakosok minden napfeljöttök várják. A halhatatlanság hitöknek egyik fő ágát képezi. Az isteni tisztelet szertartása formális és pompás. E különös népek erkölése, a mennyiben idegenek itéletét mondhatnák, kifogás nélküli. Kormányuk konzervatív köztársaság. Egy tizenhárom tagból álló tanács gyakorolja a főhatalmat. Közülök hat élethossziglan választatik, de ezek rendszeren öreg emberek, ne hogy állásaikat sokáig bírván, visszaéljenek a nekik adott hatalommal. A többi hét időről időre választatik. Egyik a végrehajtó hatalmat gyakorolja, a másik pedig alelnök. Van a hadseregnek egy kapitánya, s a rendőrségnek is egy külön főnöke. A szavazatjog általános. A nő náluk nem tekintetik, mind a többi indián törzsnél, egyszerű állatnak, hanem nagy tiszteletben részesül, s foglalkozásuk a háztartásra szorult. E község, mely a világtól elzárt magát, három század óta él így, s nem szándékozik soha összeköttetésbe jönni a világgal.“

— A persa sah ékszerszekrénye. Mint a „Friend of India“ írja, a persa sah ékszergyűjteménye egy 20 láb hosszú és 14 láb széles szobában van elhelyezve, a melybe minden lépésnél és keskeny ajtón lehet bejutni. E szoba szőnyegein állítolag 7 mill. fnt sterl. értékű ékszer hever. Valamennyi ékszer között legértékesebb a virágcserep alakú és egy tyuktojás nagyságú kőszőrűlelten rubinnal zárt kaiani korona. E korona közelében fekszik két főveg, mely gyöngyűrű gyémánt kapcsolak van diszítve; a két főveg körül gyöngyök, rubinok, smaragd nyakékek és száz meg száz gyűrű fekszik. A világ legszébb türkise, egy majdnégy hüvelyk hosszú folt nélküli kő is e szobában fekszik. Bámulatos nagyságú saphirok, diónagyságú gyöngyök és rubinok, hihetetlen nagyságú smaragdokkal, gyémántokkal és gyöngyökkel váltakoznak, úgy hogy a szemlélő az „Ezer egy éj“ csodáit véli bámulni.

A gyermekek érdekében.

— Karriól. —

Mikor a kis gyermekek körül kifejtett gondoskodást látom, kétszomoru eredmény lep meg: az, hogy szándékosan megcsalják és elrontják őket.

Minden kis állatok között a gyermek a leggyengébb, éltetetlen, tehetetlen állapota leg hosszabb ideig tart. És mégis, alig kezd a gyermek eszmélni, már igyekeznek megcsalni, gondosan titkolják gyengeségét és függését. Ha a gyermek sir, mert éhes, szomjas vagy valami fájdalma van, jól teszi — joga van hozzá, és az anyának kötelessége, sőt az ösztöne is azt hozza magával, hogy rögtön teljesítse és enyhítse a gyermek szükségét. De ha kis kezeit vaktába valamely tárgy felé nyújtja, a körülötte valók reá fogják, hogy ezt vagy azt a tárgyat kívánja; találgatják, hogy vajjon mit akar, és mindent oda visznek: kutyát, macskát, tikröt, madarat, stb., egész addig, míg a kis kezével valamelyiket meg nem ragadja.

Szép csendesen észreveszi a kis zsarnok, hogy ő milyen nagy hatalmasság, és hogy mindenki szolgálatára áll, hogy emberek, állatok, tárgyak engedelmeskednek kívánságának, és a legkisebb késedelemre csak kiáltani vagy sirni kell: és tárgyak, emberek rögtön rohannak, hogy hibájokat jóvá tegyék és parancsainak eleget tegyenek.

Tudjátok meg, hogy méltatlan családok követek el a kis babán; ha csak gonoszszá, keményszívűvé és önzővé tennétek, még nem volna nagy baj reá nézve, sőt boldogulását biztosítanátok ez életben; de ez nem elég: elhitetitek vele, hogy erős; ha megüt, úgy tesztek, mintha sirnátok és mintha félnétek tőle, elhitetitek vele, hogy rábszolgák és barátok környezik, hogy még a tárgyak is értik őt, s legkisebb szavára engedelmeskednek és hozzá jönnek.

Pedig később észreveszi, hogy a tárgyak közönyösek, a barátok követelőzők, s a többi emberek ellenségek. A kicsiny korában rajta elkövetett esztelen kényeztetések által megromtatók jövőjét; készületlenül, azt lehet mondani védtelenül bocsátjátok a családások és ellenségeskedések tönktelegibe.

Ha nem pillantunk is ily messze, és a gyermekkorban maradunk, könnyen észrevehetjük, hogy rendszeren épen azok a szülők a legdurvábbak gyermekeikhez, azok ütök és szidalmazzák leggyakrabban, kik piciny korokban leginkább kényeztetették. Valóban úgy van; ma megengeditek a gyermeknek, hogy a kezében levő papírost vagy szövetet elszakítsa, mert ugyis ócska szövet vagy hasznatlan papíros; a kezetekben levő tollat mosolyogva adjátok oda neki, mert követeli és sir érte, s egy másik tollat vesztek elő; azt is nevetitek, ha a szelíd házi kutyának a fülét huzza, mert a gyermek rossz nevelésében még az a jó állat is büntársatok; tesztek nektek, ha a trombitálása vagy dobolása által a szomszédoknak alkalmatlankodik. De lesz idő, midőn az anyjának valami drága csipkékét szakítja el, vagy az apja által az íróasztalon felejtett fontos irományt szagattaja szét vagy veti a tűzbe; már most nem elégszik meg a tollal, hanem az órádat kívánja, s ha megkapja, a földhöz vágja; egy idegen kutyának huzza

meg a fülét, s a kutya megharapja; akkor trombitál vagy dobol, mikor beteg vagy és dolgozol, — természetesen megelégsz, szőlítod — arra nem hallgat, ekkor megszidod, még pedig durván, és igazságtalanul, mert haragod tökéletes képtelenség és neveltség.

A gyermek most is azt tette, a mit eddig nemcsak megengedtél, hanem helyeseltél és szászors is gyönyörködtél benne: tökéletesen a jogában van, te vagy a hibás és következetlen.

Mi lesz majd később belőle, midőn nem a szerető édes anya rosz vagy jó kedvétől kell szenvednie, hanem a külvilágtól, és az idegenek szeszélyétől?

Nem ok nélkül rendezte be a természet, hogy a gyermek gyenge és tehetetlen állapota oly hosszasan tartson: ez által azt akarta elérni, hogy korán megtanulja a szükségesség törvényének engedelmeskedni. Meggondolatlan kényeztetésekkel épen ettől az elkerülhetetlen neveléstől fosztjátok meg gyermekeket; hogy mindenben kedvét keressék, és a legkisebb bánattól vagy bosszúságtól megkíméljétek, vagy talán hogy kiabálásának és nyafogásának unalmától meneküljétek, nehéz küzdelmeket, fájdalmakat és gyűlöletet halmaztatok a gyermekből lett ember fejére, mert bekövetkezik az az idő, midőn megtanulja, hogy a milyen arányban erősödik, uralkodása és hatalma abban az arányban gyengül.

Értem én azt jól, hogy milyen kellemes volna a gyermeknek minden vágyát ellenni és teljesíteni, az utját virágokkal behinteni, minden óráját ünneppé változtatni, minden fájdalmat és bánatot eltávolítani tőle. De vajjon mindig gyermek marad-e, és te mindig mellette maradsz-e, hogy védelmezd?

Te megvénsz és meghalsz; de mielőtt ez bekövetkeznék, a gyermek megnő és kisiklik a kezéd közül, a tőled nyert hamis eszmékkel belerohan az életbe, minden lépése a tárgyakba és az emberekbe ütökzik, minden lépése botlás, itt a fejét törri be, amott a szívet szakítja össze.

Ne, oh ne csald meg gyermekedet, ne rotsd össze egész jövőjét. Tanítsd meg korán, hogy a szabadság egy gyönyörű álom, hogy az ember ellensége embertársának, és hogy annak, a ki erőlye jellemmel van megáldva, egész életén keresztül ketszer vagy háromszor sikerül az ohajtásának vagy akaratának keresztülvitele. Azokat az apró gondokat és fájdalmakat, melyektől gyermekedet megkíméled, ne add ki nagy kamatra, mert ember korában majd megnőve és megsokszorozva kapja vissza.

Van egy szépen hangzó elmélet, mely így hangzik: »a gyermekeket az ész által kell vezetni;« eleinte e mondat megnyeri a szívet, de ovakodjatok tőle, ne hogy az eszeteket tévedésbe hozza.

Mondjátok meg őszintén, hány felnőt embert ismertek, a kiket az ész által lehet vezérelni?

Az okoskodás által valamivel többre lehet menni, de ez már egészen más dolog. Az ember alig képzelet, hogy a gyermekek mily korán elkezdnek okoskodni. Az állatok is okoskodnak: ha a macskát háromszor megverték, a miért a konyhában a tejet megettá, azt gondolja magában, hogy a tejivás fájdalmat okoz az oldalbordájának, ha csak nagyon hamar nem issza, és egészségi szempontból a konyha-

ablakon keresztül ki nem ugrik egy kis testgyakorlatot csinálni.

Talán bizony azt gondoljátok, hogy a sors, a véletlen és az emberek majd mindig okoskodni fognak gyermekekkel? Ha azt akarjátok, hogy ne legyen szerencsétlen, akkor első kötelességetek: engedelmességre tanítani. — Ha okoskodtok vele, azt gondolja, hogy a kinek joga van valamihez, ez elég ok arra, hogy azt megkapja: lássátok, mennyire megcsaljátok, és később mennyi szemrehányást tehetne nektek, midőn elvégre magtanulja, hogy a józan és majd mindig összegyűjti a többséget — de épen ő ellene.

Legalább tanítsátok meg arra, hogy ha becsületes ember akar lenni, akkor szerény lesz; ha meggyőződéséhez és barátaihoz híu marad, lefogják nézni és megvetni; ha előbb van igaza, mint kellene, tildözni fogják; ha önzéstelen, lecsufolják.

Ha ezekre megtanítjátok, nem csaljátok meg, s ha mégis reá határozza magát, hogy ezt az utat követi, legalább tudja, hogy mi vár rá.

Ugy hiszem, eléggé megmutattam, hogy a gyermeket megcsalják. Térjünk a másik pontra, melyben azt mondom, hogy elrontják őket.

A jóhiszemű emberek megegyeznek velem abban, hogy a gyermekek a kilenczedik vagy a tizedik évökben kezdenek elkoresszulni, butulni és romlani.

Valóban, nézz meg egy nyolcz éves gyermeket: A születés, rang és gazdagság nem hat rá. Játék közben a legügyesebb, élénkebb és erősebb gyermeket választja főnökének, a ki legképesebb a vezér szerepet játszani, és a többinek parancsolni. Ez onnét van, mert a nyolcz éves gyermek őszinte, még nem sokat tud ugyan, de legalább nincsenek előítéletei.

De ez a természetes, őszinte állapot nem tarthat sokáig: legelőbb is azon kezd, hogy nyomorékká teszed; a bal kezének a használatát betiltod, nem szabad vele sem enni, sem irni, sem varni, sem egyebet csinálni, ráfogod, hogy a bal kéz ügyessége: ügyetlenség. Ez épen olyan neveltség, mint ha azt kívánád tőle, hogy egy lábón ugráljon, az alatt az ürügy alatt, hogy a bal lábát nem illik használni, — vagy hogy a bal fülét dugja be, vagy hogy az egyik szemét surzja ki. Tudom, hogy utolsó hasonlatosságaimra sajnálkozólag mosolyogtatok, pedig biztosítalak beneteket, hogy »okos ember« az említett dolgokban nem talál semmi különbséget.

Későbbben megtanuljátok, hogy az az ember, a kinek számtalan érdemei vannak, erényes, tehetséges, munkás, köztisztviselő érdemlő, mert tevékenysége vagy önfeláldozása által hazájának vagy az emberi-ségek sok szolgálatot tett, alatta áll annak, a ki legyen bár ostoba, bugyuta vagy gonosz, de azzal dicsekedhetik, hogy valamelyik elődje jeles, tehetséges és erényes ember volt s hazájának vagy az emberiségnek szolgálatokat tett.

Megtanítjátok, hogy nem a legképesebb és nem a legbecsületesebb emberekkel kell szövetkezni, és nem azokat kell követni, hanem azokat, kik az igazságtalanságok, csalások és ragadmányok eredményeiből leginkább részesítik, — megtanítjátok, hogy az ilyen hasznos egyéneket egész hő odaadással kövessék.

Megtanítjátok, hogy az erény, becsületesség, vallás csak üres szó; hogy a pénz

a czél; a pénz az isten; a pénznek hódol az egész világ; megtanították: hogy a sok pénzzel bíró embereket tisztelni kell, és hízlelni nekik, nem vére tekintetbe, ha gonoszok, fősvények, önzők, és vagyoniokkal semmi jót nem tesznek, csak gyűjtik és elzárják.

Megtanították a szinlésre; megtanították, hogy a szükségeset huzzák el maguktól, hogy gazdagnak látszassanak.

Megtanították, hogy nem a legjobb, legszebb és legszelidebb nőt kell feleségül választani, hanem a legvagyonosabbat.

De nem folytatom tovább azoknak a becstelenségeit, nevelésének téveszméinek a sorozatát, melyekkel a gyermekeket megtanították.

Reményem, gondolkodni fogtok soraim fölött.

Az osztrák határvidékekről.

Riva, Tirolban.

A hatodik nagyhatalmasság egyik szülőte maga is nagyhatalmasság lett s ma már korlátlanul uralkodik az egész civilizált világ fölött.

Neve: Badaecker! Önkéntes alattvalói mindazok, kik országuk határait átélik, s nincs európai hadsereg, mely oly pontosan engedelmessé válna a regulának, mint az utasok a jobbra át, balra át! vagy előre, hátra! parancsának, melylyel Badaecker a marcheroute-ot kiszabja nekik.

Néhány sor e piros táblán, igénytelen s még diszkortéssal sem pompázó segédkönyvekben kiesziköl, hogy a világ egy-egy félreeső zugába ezer és ezer idegen tóduljon évenként, s hogy vendéglők és kereskedők, kik addig krajczáros styblen üzték a dupla krétával elősegített meggazdagodás nehéz mesterségét, az ő ajánlatok folytán szegény ördögökből milliókérdőre váljanak néhány tized alatt.

Az emberek nagy része nem szeret tanulni, s még kevésbé — gondolkodni. A Marco Poló és Vámbéryk mindig kivétel, unikumok voltak és lesznek mindenütt. A többség örl, hogy elfelejtette, a mi keveset az iskolában fejbe vertek a geografiából, s áldja és magasztalja az urat, azaz: hogy Badaecker, mivel pár tallérrért nemcsak azt jelöli ki nyomról nyomra: hová, merre menjen? de elmeséli egyuttal, hol mi a látni való? meddig érdemes itt vagy ott időzni? sőt azt is kiszámítja, hányszor kell naponta a zsebbe nyulni igazán pengő Napoleons'orok, vagy (csak a kais. kön. priv. östr. Nationalbank pénzében p en g o) osztrák-nem-magyar tízesek és ötvenesekért.

Azt kevesen, azok is csak későn — szokták észrevenni, hogy a Badaecker utasításával épen kétannya kerül a világlátás hasznos gyönyörűsége, mint ha a mapát és saját józan eszét követi valaki; haragudni pedig s a nálunk divatos névvel megtisztelni „e németet“ legfőbb nekem van kurázsím, a ki saját zsemmeimel, lábaimmal és erszényemmel meggyőződésem, hogy ez európai hírű „garabonciás diák“ tömörkedé haszonlat dolgot eldicséretet és elajánlat másutt, míg Magyarország két lapnál több följegyzésre méltó anyagot nem talált, vagy nem akart találni.

Én bizony emancipáltam hát most magam e híres és hatalmas „utcsináló“ befolyása alá, s ennek köszönhetem, hogy Triesttől idáig sok mindenfélét láttam és tapasztaltam, a minnek se híre, se hamva az ő könyveiben, de engem s tán önöket is — sok tekintetben kell, hogy érdekeljen.

Felső-Olaszország ezen része nemrég még egyik legszebb dominiuma volt az osztrák, illetőleg: a bécsi kormánynak, s meg is látszik rajta, hogy a kétfejjű sas jól belékapaszkodott, s nem szívesen bocsátá ki körme közül a becses zsákmányt. Mint a lábadozó beteg sokáig arczán viseli a sápadt színt, melyet a nyavalya festett oda, — politikai tekintetben itt is lassu a kibontakozás azon hossza nyomán után, melyet az osztrák fensőség az egyéni és nemzeti aspirációkra majd felszáradig gyakorolt.

Szándékosan hangsúlyozom, hogy: politikai tekintetben, mert anyagi vagy nemzetiségi szempontból kevés oka és joga volt panaszkodni az olasz tartományoknak az osztrák uralom ellen, kivált újabb időkben.

A merre csak megfordultam, Velenczétől Milanóig, mindenütt kézzelfogható bizonyosságaim lettem a bécsi kormány azon rosszul sikerült törekvésének, hogy egyfelől a közjólét emelése, másfelől a nemzetiség gyöngéd kimélése, sőt szándékos fejlesztése által ellensúlyozza azon veszedelmes vonzerőt, melylyel a szárd szomszedság, s még inkább az „Italia unita“ büvös jelszava olasz alattvalóit folytonos elégtelenség s meg-megújuló elszakadási kísérletekre ösztönözte, csábította. Saját érvelés s a birodalmi pénztár hozzájárulása nélkül soha sem leendett képes e vidék a közlekedési hálózatot, s az ipar és a gazdaság fejlődésének azon sok mindenféle emeltyűjét megszerezni, melyek rövid idő alatt megduplázták e téren az általános haladást, s pompás jövedelmi forrást képeznek mai napság — az olasz kormány számára.

Balga föltevés, hogy a közterhek Solferino és Königrätz óta csak egy títyinggel is enyhültek, s hogy a római állampénztár ritkábban és szerényebb dimenziókban appellál a polgárok zsebére és „hazafias áldozatkészségére“ a bécsinél vagy budainál. Ellenkezőleg: egyes városokban, például Velenczében vagyonilag határozott hanyatlás mutatkozik, s bár a kormány egész hadsereg rendőrt tart és fizet a végre, hogy a köznyomor látható jeleit, a kéregető és házaló proletariatusra a nyilvános helyekről, az idegenek szemé elől elkergessék: talál az módot, hogy hozzánk férközzék s az omladozó palotákhoz illő szegénységét a lakosok nagy számának — föltárlja és néhány centesimo alalmazásáért eljajgassa előttünk.

Maga Milanó, az egységes Olaszország egyik főhelye — keveset változott az új és nemzeti regime alatt, s a mi födicőségét képezi: a saját bűmlatos termékenységére szintén a korábbi idők gazdag öröksége.

Nem az ancienne regime dicséretére jegyzem ide a tény, mert véletlen, azon szomorú véletlen kifolyása, hogy az osztrák főhatóság a sok rosz között a kisebbek egyike volt, s a római, nápolyi, florenczi viszonyok még nyomasztóbbak, még szigorubbak valának a szellem különféle nyilatkozataival szemben az osztrák sajtótörvények és cenzuránál.

A toleranciát a bécsi kormány itt ma is a legszélső határig viszi. Miután a Gárda-tó gyönyörű vidéke olasz birtokká vált, a felső csücske itt ragadt s a Trentinóval oly forma maradt a császári birodalomban, a melynek az az egyes karok, lábak, fejek stb. a miket a muzeumokban mutogatnak a Phidias remekeitől s a mik a veszteséget jelzik és hirdetik inkább, mint a művészi dicsőségét.

A Trentino, melyet Dél-Tyrolnak nevezni annyi, mint örökre kiesni a gráciából az itt lakó olasz népnél, — s a tulajdonképi és lejjeb-fekvő vidékek közt az a különbség körülbelül, a mi a veteményes és a diszkrét között; sokkal természetesebb és harmonikus elöcsarnoka azonban Olaszországnak — a Karstnál, melynek kietlen, sivatag fölcsínén nincs egy fűszál, nincs egy bokor, mely szétjéte az utassal, hogy pár lépéssel odább a költészet és művészet, a narancs és a citrom hona kezdődik.

Jellemző s figyelemreméltó körülmény, hogy a Trentinót nem történelmi emlékek, nem geográfiai kombinációk, hanem tisztán a nyelvrokonság fűzi Olaszországhoz, még sem bír gyökeret verni az „Staats-idee“, melyet a „N. Presse“ et Comp. képviselnek. Nem hogy szeretnék, de halálosan gyűlölik az osztrák kormányt, s a Kreishauptmann-okat, a magyarországi adminisztrátorok halvány másolatait, ha olasz származásúak, renegátok gyanánt mutogatják s meg nem süvegei senki, még a legszegényebb paraszt sem.

A nemzeti demonstráció egyébként e passiv ellenszűgélésnél erősebb formákra sehoh sem gondol. A 60-as években, mikor a visszahatás gyújtópontja Milanóban és Velenczében vala, — az egyesülés vágya, a fölszabadulás ohaja a Gárda északi partján szintén zajosabb hullámokat vetett s magában a kis Rivában vagy 30 elékelő polgárt ismerek, kik 3—12 évig terjedő fogságra ítéltettek s a rájuk mért

büntetés nagyobb felét ki is állották, de azóta, hogy a Trentino magára maradt, a politikai élet csendesen folydogál hétköznapi medrében, s legfőkébb a Trientben megjelenő „Il Trentino“ egy-egy közleménye, vagy a Milanóból, Bergamból, Mantuából, Veronából, Velenczéből szeptemberhő folytán vasárnaponként érkező s Rivában mozdárdőrejjel üdvözölt kéjtutató vendégek evivái okoznak némi bosszúságot és aggályt a — centralistáknak.

Oly vakmerő, törvénytaposó föllépések, a melyneket a mi bécsi kollégáink hasábos levelekben szeretnek dobráitni és kiczifrázni a szársz reakció, s a rácz és oláh választások és más egyházi vagy politikai aktusokról, itt soha sem fordulnak elő. Az a pár osztrák tiszt s vadászcsapat, kik a városok és a határállomásokban tanyáznak, elszigetelve, de háborítlanul tengetik napjaikat; az adó utolsó krajczárig pontosan befoly; az ujoncz kifogástalanul berukol, s a hangulat — marad a régi.

A községi és magánélet minden ízében olasz. A Gárdáról kiszálló utassal csak a várnörök udvariassága s a bécsi bankóta tudatja, hogy osztrák területen mozog. A három-négy emeletes házak, napbarnított arcok, a sok templom és pap — mind folytatása annak, a mit Felső-Olaszországban látott.

A lakosok munkások, élelmesek, takarékosak. Nincs egy talpalatnyji föld a határban, mit föl ne használnának. Az angolnál az idő, ezeknél — minden: pénz!

Azon a keskeny táblán, a mi egy-egy közönséges kocsid rendes tulajdona — s a mit az ország-és kocsit felől ölea kőfal, benn pedig a szomszéd kéretlen látogatása ellenében szőlőindákkal egymásba kapaszkodó gyümölcsfák védenek, mindent tenyész, a mire szüksége van; a szatócsook és kereskedők boltjai megvalóságos — bazárak, hok a darától és vöröshagymától a gliczerin-szappan és fényképig mindent kap az ember. Abból az időből, mikor a magyar fiukat erre szállították Olaszországba — még jó paprikát is találtam. Az igaz, hogy megbámult a boltos, mikor vettem belőle egy negyedfontot. Azt hitte a jámbor: csak a fikák, meg a kanászoknak izlik; civilizált gyomor lehetetlen hogy bevegye! Mintha biz az ő olajos-vajas kotyvasztéka nem százszor roszabb lenne!

Gyümölcs tömérédek terem. A legedesebb, legfinomabb fügekből egy tucsat 4 kr. Ösi barack — akkor mint az öklöm, egy krajczár darabja; a szőlőnek — most — 8 kr fontja. A kisebb községekben paraszt vállára kap egy rudat; annak a két végére kosarat akaszt, megtölti szinig s megindul hajnalban Riva, Roveredo vagy Trient felé. Este azután üres kosarakkal s tele zsebekkel tér haza.

Van az olasz gazdának egy elve, melyet arany betűkkel szeretnék fölírítani minden magyar falusi porta fölél (riferne tán egy-egy uri hajlékra is!) s ez: „Érd be azzal, a mid van!“ Financziális jóléteket ez az erkölcsi alapja.

Be is éri. Minden tétten, minden vállalkozásán meglátszik, hogy inkább egy garással kevesebbet, mint többit igyekszik kiadni a meglévőnél. Fényűzést, ambicziót csak nemes formákban lelem. Egy-egy pompás templomra, középületre, iskolára szívesen áldoznak. Bámultam, hogy nálunk otthon mindig a kormányra vagy az egész ország nagylelkűségére appellál a fővárosi és vidéki tevékenység, míg itt 2—3000 lakossal bíró községek díszes színházat, gyönyörű templomokat, s más díszpételeket létesítenek saját zsebékből s a nélkül, hogy a sekrestyések csengő zacskóját az „isten és a haza“ nevében mindenkinke, a legtávolabb lévőnek is orra alá tartogatnák.

Igaz, hogy százados példák nyomán fejlődött e közszellem; az is igaz, hogy az olasz udvarok — bármily visszataszító alakok más-különbön fő-fő szereplők — milliókat szenteltek a művészet és a művészekre; de hogy nálunk a nagy tömeg egyáltalán nem áll e részben a kor színvonalán s csak rendkívüli pillanatokban tesz valamit: oly vallomás, melyet nem örömezt s szégyenkezve írok ide csupán.

Nem hiszik önök, mily szoros összefüggésben van e közszellem a — községi autonómia heterogénnek látszó kérdésével, s alkalmasint jól ki is nevetnek, mivel azt állítom, hogy „az

alkotmány bástyáinak“, a megyei önkormányzatnak hősei, mi magyarok e téren még az abc-n sem estünk túl!

Pedig ugy van! A község, mely fizet — parancsol is, s nem osztrák nagylelkűség, hanem a függetlenség öntudatos intézkedése, hogy például itt Rivában mind a Milanóból importált jó és olcsó tankönyveket használják, melyekben Ausztria története és földrajzi ismertetése alig terjed két lapra, Olaszország ellenben öt-hat iven az illető kötetek kétharmadát képezi. Innen van az is, hogy bár a palotától a kunyhóig mindenütt látható a „Madonna“ s előtte szombatreggeltől estig az égő lámpa, a pap „az isten és a község szolgája“ egy füst alatt, s olyféle beavatkozások, a melynek nálunk napirenden vannak s minduntalan szaporítják az ország bajait egy-egy vallási és közoktatási botránnyal, föl nem merülhetnek itt, vagy a haladás s a liberalismus javára eső befejezéssel gyorsan elintéztetnek.

Helytelen információk s fölületes vizsgálatokban megbízva magam is azt véltem, hogy az olasz népek ide, a hegyek közé szorult s a tyrolokkal tőszomszéd töredéke habonás, bigott, tudatlan, minthogy e három édes testvér együtt jár mindenfélét.

Csalódás. Nem igaz. Az olasz nép itt áhítatos. Az utakon se hossza, se vége s sok keresztnek és szentnek; az uri hajlékok állandó ékessége a kápolna; a kisebb templomok falain pedig a közléstől megfoghatlanul előtű, s a tragikus helyzeteket komikus kivitelű devalváló furcsánál furcsább votiv-képek csingnek, melyek az életmentést vagy a följógyulást soha sem a körülmények vagy a doktor segítségének, hanem egy-egy barát, apáca s más felhőbe burkolt szűkek és remetének tulajdonítják, — de bigottizmust a népnél még sem vettem észre sehol.

A templom csak vasárnap telik meg; a szertartások hosszabbak s mégis egyszerűbbek mint nálunk; az egyházi énekek szépek, de más szöveggel a piazzán is hallhatók népdal vagy dalmütőredék gyanánt; s még a temetéseknl is alig jut szerep a papnak.

Utóbbi leginkább meglepett. Épen egy gazdag fiatal leányt tettemek az egyik, egy szegény vén anyókat a másik utcában, mikor első sétám tettem Rivában. Ott vagy 12 pap, itt egy végézte az egyházi funkciókat, de az imádság, füstölés, beszentelés s más ily külsőségek, a mik Magyarországon kinosan megnyújtják a magában is elég leverő és fájdalommal jeletet, — mindkét helyen alig három-négy percig tartottak. A kísérlet szintén szokatlan és meghatóan érdekes. Pérfitt ritkán látni a koporsó nyomában, mely urnál, szegénynél egyenlő, s legfőkébb a följé borított hivatalos községi takaró finomsága jelzi némileg a rang vagy birtokbeli különbséget. A nők ellenben nem folyton terelész gomolylyá olvadva, hanem különvált két hosszú sorban haladnak; fejközl többnyire hosszan lengő fekete fátyol; kezökben hatalmas égő fátyla. Messziről festőileg szép és megkapó látvány.

A halottas házál, a koporsóhoz közel fehér lepellel fűdött asztalka áll, mellette a rendező, ki ünnepélyes komolysággal fogadja s rakja csomóba az asztalra a gyászszegélyű vízite-kártyákat és levélkéket, mik megannyi részvénytálatkozatok és „a halottnak szóló“ excuse-ök a szertartásnál meg nem jelenő rokonok és ismerősközl. Néha az illetők eselédei fátylát is hoznak magukkal, s ily esetekben urnóikat képviselik a gyászmenetben. A temetőajtónál megállapodik s aztán haszatér a kíséret; a mi által a legkeservesb jeletet, a koporsó sirbaszállását nem kell végig néznie s a kis temető gyönyörű virágai, az örök megújulás, az örök élet e méltó hírnökei sértetlenül maradnak a tolongásnál bizonyos eljuttatásig.

Az is jó szokás, hogy a közvetlen szüptő családbeliek henn, négy fal közt siratják a vesztéséget s nem vizsik piacra a fuldoklást és ájúlódást, mely gyötrelmes és kínos a nézőre, mikor szivből fakad, s bosszantó és undorító, mikor nem elég ügyes a — tettetés!

Egészben kellemes és — olcsó e vidéken az élet. A tél rövid; a nyár hosszú, de a Gárdán érkező déli fuvalom s az északi hegyi-lég miatt folyton enyhe és egészséges. Riva s még inkább a szomszéd Arco mell-betegék számára majd oly hasznos, de hasonlíthatlanul jutányos

téli szállás Nizza vagy Merannál. Rivában a Khera-féle, Aroobar a Kirchlechner-pension naponként 2 frtért csinos lakás s a kényesebb igényeket is számbavevő reggeli, ebéd és vacsorával szolgál. Olaszországi, s első sorban milanói képes és politikai lapok bőven kaphatók. Az olasz „hazafiaság“ az itt rekedt „nemzetiséget“ százfélékép, s így azzal is támogatja, hogy az előfizetési árak bűmlatos csekélységét még megtoldja külön kedvezményekkel, s különösen a néplapok a posta és bélyegdíjak dacára ugyanoly áron küldetnek ide, mint az „Italia unita“ bármelyik helyére.

Nagy hálátlanság tölem, hogy a mi másoknál első, „a természet bájainak“ dicsőítést teljesen mellőztem, de a Gárda-tó két hullámait, a felhőbe nyuló bérceket, a déli nap fényét s az örökzöld völgyet, citrom és narancs, gránátalma és olajfáival annyiszor megénekeltek már a levelezők és tárczairók, hogy egyes pontok, névszerint a völgyet záró szirtormok egészen szűrkék a sok „tömjénfűstől“. Nem mondom, hogy ugy estéknél, mikor a bércek mögül kibukkanik a hold s versenyt uszik bárkámmal a tűndőklő tó átlatászó hullámain: a búbajos kép, mely kibontakozik előttem — nem emlékeztem a mesékre, mik a gyermekkor legállandóbb, legkedvesb benyomásai maradtak mindörökké, s e lyrai hangulatban önkénytelenül körülnéztem nem hever-e valahol egy darab Catull vagy Dante lantjából, melyet több éven át szintén a Gárda inspirált, de a part hosszában mindenütt csak — fűzfákat látok, s ezek „termékeiből“ oly bőven jut ügyis a „Vasárnapi Ujság“ szerkesztőjének, hogy — megessik szívem rajta s elhallgatva a mit érzek, a dalt „a gondoliere“-nek engedem át, a ki Toskánából származott ide, s mint afféle „született énekes“ harsány és — hamis hangon zengi a Normából, Troubadourból, Rigolettóból azokat szép nótákat, miket nem jobban, de drágábban annyiszor volt szerencsém hallani az Orocy-féle sztagionek „feledhetlen“ korszakában.

A. I.

Az észak-sarki expedició.

Az észak-sarki expedició tagjai e hó 4-én adtak hírt először magukról, a svéd partokról Vardöböl. A távirati híradások Bécsbe érkeztek, jelentve, hogy az expedició ugyan a jég közt hagyta hajóját, de ők maguk számkás-hajón tett 96 napi utazás után a végre orosz hajóra találtak, mely Vardöbe szállította őket. Csak a morva Krisch halt meg közülök. Fedeztek föl nagy szárazföldet is. E hírek nagy örömet okoztak Bécsben, hol már az expediciót elvezették hitték, s azonnal 8000 frtot utalványoztak távirati uton számukra. Őt felsége is küldetett hozzájuk üdvözlő sürgönyt. Mint tudva van, az expedicióval utazott dr. Kepes Gyula hazánkfa is, kiről most föllevenitenek egy korábbi történetet, melyben ép oly veszedelmes ut szerepel, mint a mit most tett meg. 1871-ben, midőn Bécsben a typhus nagyon pusztított, dr. Kepes a Rudolf-kórházban működött mint másod-orvos, de nemokára ő maga is hagymába esett s mindig félrebeszél. Egy őrizetlen pillanatban fölkel s kiugrott egy emeleti ablakon. Azt hitték, hogy az esés következtében meghal. De őt héd múlva már a Dommyer kasinójában ebédelt.

Az észak jégvilágának buvárlói nem feledkeztek meg a magyar fővárosról sem, s dr. Kepes a budapesti hatóságos intézett táviratban tudatja, hogy a 82-ik fok alatt egy hegycsúcs Pest-fok-nak (Cap-Pest) neveztek el, még nem tudván, hogy a magyar főváros neve már Budapest. E távirat a város szerdai közgyűlésén olvasták föl, s Kammermayer polgármester azonnal válaszolt rá Tromsöbe, tudatva, hogy a közgyűlés köszönettel vette tudomásul a megemlékezést.

Payer hadnagy, az expedició vezetője újabbán ismét több távirati értesítést küldött Bécsbe, melyek röviden előadják a kutató utazás történetét, s következőleg hangzanak:

Hammersfest, szept. 7, hét óra 2 perc este. Hajónk 76¹/₂ fok északi szélesség alatt Novaja-Zemljánál szemben és majdnem közvetlenül Wilczek gróftól való elválásunk után a jég által körülzáratott. E helyzetben maradt hajónk, kiszabadítás lehetősége nélkül, teljes két évig; ellenállhatatlanul észak felé terelte-

tett és 1872. október 13-án kezdődtek el egy óriási jégmező közepette a borzasztó, majdnem naponként ismét 6dó jégtrórlódások. Az egész télen át mindennap keszek voltunk a hajót elhagyni. A nyarat azzal töltők, hogy a jégdarabot fűrészelés által szétbontsuk és megtörjük, de minden kísérletünk hasztalan maradt. Oszkor egészen váratlanul szárazföldhöz közelítettünk, azután hegyi vidékekre akadunk, mintegy 200 mérföldnyire északra Novaja-Zemljától. A második telet kikötő nélkül, a száraztől mintegy 3 mérföldnyire töltöttük 79° 51' é. szélesség és 59° kel. hossz. alatt. 1874. tavaszán, és pedig márcz. 9-én és máj. 7-én a szárazföld fölfedezése és általános fölvele czéljából szánutazásokok tettünk az ész. szél. 79° 51'-étől egészen a 83°-on tulig. A földnek ezen eddig ismert legészakibb pontját „Bécs hegyfok“-nak neveztük el. Az eddig elért legészakibb pont a 82° 5' alatt feküdt. Itt már nem találtunk parti jéget, hanem csak parti vizet és zajló jéget, miért is csak a magunkkal hozott csónakokon közelkedhettünk az óriási jégheggyekhez. Ezeket azonban teljességgel nem lehetett átmenni, és így vissza kellett térnünk. A szárazföldi víz körülbelől Spitzberga kiterjedésével bír és egyéves jéggel van áthidalva. Délen igen csekély állat- és növényvilágot találtunk, a jegesedés roppant nagy, a szorosok telvék jégheggyekkel. Az uralkodó közetet dolomit képezi, a hegység foktr legü és meredek kupcsok által képezetik. A hegyek itt 5000 lábnyira emelkednek; uszó-fa csak kevés fordult elő. A föld legalább 15 foknyira terjed, határt azonban még a legmagasabb hegyekről sem láttunk. Két télen egymásután hét hónapig sötét éjünk volt. A hőmérsék minimuma márcziusban 40 fok Reaumur hideg. A szárazon tett szánutazás alatt a hideg 37 fok Reaumur-t ért el. Májusban hajónkat, a „Tegethoff“-ot el kellett hagynunk; derék gépészünk Krisch gümőkörben és silyben meghalt; hajónk a jégtrórlások következtében fölemelkedett, oldalt hajlott és tarthatlan volt. Ez okonál fogva és dr. Kepes ezredorvosnak az expedició tagjai egészségi állapotáról adott véleménye után kénytelenek voltunk a „Tegethoff“-ot május 20-án elhagyni. Visszatartott. 70 mérföldnyire Nassau hegyfoktól a 77° 40' é. sz. alatt kijöttünk az álló jégtől. Augustus 15-én nyílt tengeren lejtöttünk a novaja-zemljai part hosszában és augusztus 24-én mentettünk meg Voronin Feodor orosz hajós „Nikolai“ schonerja által, hol szives fogadtatást találtunk. Kilencz napi tengeri utazás után végre elértünk Vardöba. Norvégiában mindenütt a legszívesebben fogadtattunk; a városok, melyeket megérintettünk, ünnepiesen föl voltak lobogóva. A fölkeresésünkre a kari tengerbe indult angol expedicióval, a „Diana“ gőzhajóval Hammersfestbe visszatértünkben találkoztunk.

Tromsö, szept. 8. Az osztrák-magyar sarkexpedició tagjai Hammersfestből jöve épen most érkeztek ide jó egészséggben. Ausztria minden részeiből üdvözlő táviratok vártak a sarkutazókra, kik igen meg voltak latva a részvét jelei által.

Malues. (Lofodi szigetek Norvégia északnyugoti partja.) szept. 9. Expediciónk kimerítő tudósítása szept. 28-án Bécsbe fog érkezni. A tengerszoros, mely a magas északon fölfedezett földet Grönlandtól elválasztja, 100 mfd hosszú, mintegy 39 mfd széles, s Ausztria-szorosnak neveztük.

Emliti még Payer, hogy a svéd király Petersen osztrák-magyar konzul által küldött táviratban Stockholm meglátogatására kérte őket, Károly Sándor szász-weimári hercege pedig ohajátát fejezte ki, hogy ezen expedició tagjait Weimárban üdvözölhesse.

A hétről.

© Megholt a holt-idény, vagy haldoklik legalább, s kezdődik az élet, a tevékenység. Nyenkor illő dolog utána tekinteni a távozóknak s a többé soha vissza nem térőnek visszaidézni viselt dolgai.

„Adj uram istenem egy Ubrky Borbálát, Ebergényi Juliát, vagy tengeri kigyót legalább, a mivel elmulattassam olvasó közönségemet az

alatt az idő alatt, a mikor megáll az események kereké s nem történik semmi" — így szokott fölshajítani az újságíró egy június elején, aggóvá tekintve a jövő elé, melynek rendez lefolyása nem is lefolyás már, hanem csak álló valami, mint a tó vize.

No ez idén ugyan nem lehetett panaszkodni. Annyi mindenféle történt, hogy alig győztük följegyezni. Egy az, hogy az országgyűlés az idén eltartott augusztusnak csaknem egész közepéig, a mi nagy rubrika a hírlapírónál, tudvalevő dolog lévén, hogy a hónapok az ő felettébb való nagy buzgalommal tele szokták beszélni a lapokat oly dolgokkal is, melyek csak érdemesebb közlemények elől foglalják el a hasábot. Június havában történt, hogy a magyar keleti vaspálya gözműködéséig végig zakatolt egész Európán, nagy remegéssel töltve el mindazokat, a kik e vállalatnál akár mint részvényesek, akár mint kölcsönadók, akár mint építkezők vagy másféle ludasok, akár mint kormány érdekelve voltak. Ugyanakkor közölték a lapok a persa shahnak fölötté naiv leveleit a „nap fiának“ európai élményeiről, s mi nálunk csak egy hajszalon mult, hogy Tisza Kálmán nem lett miniszter. Ghyecy plane lett is, bár előbb. A fogságából elmenekült Rochefort e hónap kezde meg fulminans hadjárátát New-Yorkból a francia kormány ellen. Mint villám a derült égből, csapott le Kuhn hadügyminiszter bukása a parlamenti körökre s a karlisták brutalitása akkor kezdtek nagyobb figyelmet kelteni Schmidt német hírlaptudósít meggyilkolásával. Juliusban történt a találkozása Ferencz József, Vilmos császár és a bajor király között, s míg nálunk a választási törvény fölött heves országgyűlési viták fejlődtek, egyszerre elpattant a kisingine lövése s Bismarckról kezdtek írni a lapok hetekig.

A királyné elutasítása Wight szigetére, Rothschild, a pénzirály halála, a Petrarka ötszázados ünnepe, Petőfi halálának negyedszázados évfordulója s vele együtt a szabadságharc leveretésének huszonötödiké emléke, — a brüsszeli békekongresszus, az üstökös megjeleneése az égen, szintén e hónapra esik. Augusztus hava plane alig bírta magába foglalni az eseményeket. Irland gyarmatosításának zererése ünnepe, a magyar történeti társulatnak eredményekben oly gazdag kirándulása, tanárok gyűlése, néptanító országos gyűlése, magyar természettudósok és orvosok vándorgyűlése, a dalárok kolozsvári találkozója, a geologiai kirándulás Máramarosba; külföldön Spanyolország diplomaciai elismertetése, Bazaine szökése stb. mind e hó folytatán történt. A művészeti mozaikat között a nemzeti színház gyorsan emelkedő falai, az opera ügye szintén e hónap tolulak előtérbe. Az Aetna zugolódni kezdett s ide fönn a földszínen megdördültek az ágyuk, a mikoron is kiszült, hogy tulajdonképen nincs is ágyunk. Időközben megindultak s folynak most is a nagy hadgyakorlatok, sok helyt a király személyes jelenléte mellett. Majd bekövetkezett a fejedelem csehországi útja s — finis coronat opus: megjelent a holt saison végén a már rég elvesztetnek hitt északi sarkvidéki expedició, fölfedezvén valahol a polus alatt egy egészen új Austro-Hungariát s elnevezvén egyes fokait „Cap Wien“-nek, meg „Cap Pest“-nek.

Valóban az ímént meghalt holtidény elég eleven volt, s ugyan dolgot adand annak, a ki egykor megírja történetét.

De ezután mi lesz? Minden elcsendesült s most már igazán nem történik semmi, mikor a tevékenység ideje kezdődik. Most adj uram isten egy tengeri kigyó!

Irodalom és művészet.

Irodalmi esemény. „Petőfi Sándor költeményei, hiteles kéziratok alapján megigazított s hazai művészek rajzaival díszített első teljes kiadás“ címmel az Athenaeum rég s nagy gondal készítet kiadás, nagy költségek összes műveinek, habár most sem egészen teljes, de ez idő szerint mindenesetre legteljesebb s egyszerűsággal való kiadás végre megjelent. Lapunk bezárta előtt az utolsó perczben kapván meg, csak röviden jelenthetjük e valódi örömhírt a nagy költő barátainak s tisztelőinek, vagyis az egész magyar olvasó világnak. A nyomdai tekintetben is kitűnő kiadás, nagy negyedrében 758 lapra terjed, sárga velinre nyomva, s rendkívül izletes és pazardiszi kötésben; kötetlen példányok nincsenek. A szöveget a díszes kezdetűtől a kisebb vigyetteken kívül Gregus Jánosról 15, Jankótól 20, Keleti Gusztávól 11, Lotz Károlytól 5, Rauscher Lajostól 4, Székely Bertalantól 12, összesen 67 — többnyire sikerült — rajz díszíti Petőfi az első magyar költő, s méltán, a kinek műveit ily nagy díszű kiadásban tehetjük, valódi dícserekké, bármely ház vagy palota asztalára. S miután a díszhez és terjedelemez mérvé — a belbecsöl nem is szólvá — az ár (16 frt) valóban mérsékletnek mondható, hinni akarjuk, hogy nem lesz hazánkban vagyonsabb ház, a melyből hiányozzék. Lesz alkalmunk közelebből visszatérni e pompás kiadásra, s azt részletesebben is szemléletesebben ismertetni meg olvasóinkkal.

Az 1875-diki naptárak első feckséje megjelent, a Franklin-társulat „Nemzeti Nagy Képes Naptár“-ban. E nagy évkönyv, mely most az eddigi évfolyamoknál jóval díszesebb kiállításban, egyébiránt hasonló terjedelemben és bő vegyes tartalommal jelent meg, hasznos kézikönyvvül kínálkozik minden mivel háztartásnak. Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalmából a következőket emlíjük ki. Költeményeket ad: Gyulától a Kisfaludy-társaság közlésén oly méltó tetszésben részesült „Sella“ című balladát, továbbá Komócsintól a „Képek és Abrányi Emiltől fordítást Lord Byronból. Elbeszélést Vértessy Arnold élénk tollából, „Egy rejtélyes gyilkosság“ című keleti képet a közelmúltból s egy „Jelenetet az angol bank történetéből.“ Műcsarnok Kaulbach Néroját, nagy alakú czimképpel, Munkácsy Éji csavargóit s Weber szigetvári hősnojét ismerteti. Az „Egy év története“, számos arczkép kíséretében vezeti be a bel- s külföld ez évben nagyobb szerepre hivatott élő, vagy ennek folytatában elhalt nevezetességeit, minisztereket, tudósokat, írókat, stb. Az ismeretterjesztő rész nagyobb közleményei: a bank és börze, számos képpel, melyet mutatványul is közlünk; a vallásviszaly Németországon, a méter-rendszer és mértékek részletes ismertetése; az akadémiai, Kisfaludy-társasági s az Erkel-ünnepek, stb. Számos kisebb, de közérdekű közlemény egészíti ki a dűstartalmat, melyhez naptári rész, tisztí névtár s a vásárok teljes jegyzéke járul. Az értékes évkönyvet most is Aldor Imre szerkesztette; s ára, mint az előbbi években, 1 frt.

Steinacker Gusztáv „Magyar lyrikusok“ című nagy munkája (37 nyomtatott iv) folyó hó vége felé kerülvén ki sajtó alól, fölkeri mindazokat, kik alálírásí ívet sziveskedtek elvállalni, de azt még eddig be nem küldötték, sziveskedjenek ívöket, akár van rajta aláíró, akár nincs, legkésőbb folyó hó 15-keig a Grill-féle könyvkereskedéshez Budapestre bekülden. Magánál a szerzőnél (Buttelstedt, via Weimar) még f. hó végeig 2 frt 50 krajval lehet a könyvet megrendelni, okt. 1-étől kezdve bolti árán (3 frt 50 kron) lesz kapható. Örömmel tudatgatjuk, hogy a becses gyűjteményre eddig már 500-nál több aláíró jelentkezett.

Színházak. A nemzeti színházban egy régi francia vígjátékok elevenítették föl a mult héten. Címe: „Ném és hivatalom“, írták Bayard és Wailly. Nem valami magvas mű, de egyenesen s mulattatóan van írva, aztán könnyen lehet jól előadni. Végre pedig — daczára hogy francia mű — nálunk is olyan alkalomszerű, hogy ha a francia nevetek megváltoztatják magyarra, közülünk való minden. Arról szól e

vígjáték, hogy Laroche, ki valódi mintaképe a hivatalhaházkoknak, már megunva a vámtiszti foglalkozást Seulisban, szeretne jobb hivatalhoz jutni, s meghallván, hogy a külügyi osztálynál a titkárság üres, elmegy Párisba, s ajánlja magát e hivatalra. Kezdetbe visszautasítják, durván bíznak vele, hanem a mint egyszerű meglátják szép feleségével együtt, azonnal nagy szivességgel vannak írta mind Lussan osztályfőnök (egy piperkőcz, ürost fráter) és Darvet alelnök. Laroche akármí is lehetne ily kedves pártfogók mellett, Hanem végre is visszamegy Seulisba, sejtvéen, hogy voltaképen feleséget pártolják. Szóval e vígjáték a hivatal-osztogatás ismert tikaival mulattatja a közönséget. Az előadás jó volt, s kivált Feleki, a rettenetlen hivatalvadász Laroche szerepében, tünt ki. — Az operánál Hauk Minnie k. a kedden kezdte megszereplését a „Mignon“ operában, melynek czimszerepét most is kiváló sikerrel énekelte, s a nagy közönség folyton tapsolta. — A budai szinkórbán szombat óta csak szakkállat lenyenesni sem lehet. Ő felsége a király egy udvari hivatalnokot küldött Ferdinánd királyhoz Ploskovitzba, ki öránként távirati tudósítást küld a beteg állapotáról. — A királyné Wight szigetén. Az időjárás sehoggy sem akar jobbra fordulni, s a viharos időjárás miatt a királyné alig használhatta még a tengeri fürdőt, de mégis igen jól érzi magát, miután az orvosok állítása szerint maga a tengeri levegő üdítő hatású. A napokban érdekes sport kezdődött, melyen a királyné is szivesen fog részt venni. A rókadadászat ugyan nem állott még be, de szenvedélyes vadászok beértek azzal, hogy fiatal rókat hajhásznak: az első vadászaton részt is vett már a királyné. Egyébiránt igen visszavonultan él.

Közzétételek, egyletek.

A tüzoltók országos gyűlése e hó 7-én nyílt meg Sopronba, hová előtte való nap érkeztek meg az ország minden részéről a tüzoltó testületek küldöttei, s innepélyességgel, sziveséggel és sok német szóval fogadtattak. Az nap nyílt meg a tornacsarnokban a tüzoltó serek kiállításá is, este pedig ismerkedési estély volt a kaszinóban. Körülbelül 50 tüzoltó-egylet van képviselve, köztük a fumei is. A tüzoltók e közgyűlésének célja, hogy a tüzoltói szervezetnek egységes szabályzatokat állapítsanak meg s a jóra való ügyet terjeszkék. Sopron város mindenütt a legnagyobb sziveséggel fogadja a tüzoltókat, s az ünnepek egymást érik. Ez a második országos tüzoltó gyűlés.

Egyház és iskola.

A temesvári új püspök. A király helyben hagyván a karlovczi zsinat választását, Vojnovich György archimandritát temesvári gör. kel. szerb püspökké nevezte ki.

Félszázados jubileum. A pestmegyei Dornony község derék evangélikus lelkésze, Brocken József e hó 6-án ülte meg 50 éves papi jubileumát, egyházhiveinek, fiainak és unokáinak körében. E községnek már 47 év óta szeretett lelkipásztor, mit ez alkalommal ki is tintettek hívei. Brocken egyik kiváló érdeme, hogy tót ajku híveinél a haza és magyar nyelv szeretetét is a legörvendetesebb sikerrel ápolta.

Mi újság?

A király e hó 7-én hajnalban indult el Bécsből Prágába, s egész útjában mindenütt a legnagyobb ünneplésséggel fogadták. Az első üdvözlés a budweisi indóháznál volt, s onnantól kezdve Pilsenig minden állomás föl volt ékítve, s a király oly helyeken is megállítottá a vonatot, hol az utazási program nem jelölt ki megállapotást, s ezért elkésve is érkezett Pilsenben, hol a király reggelizett. Beraunban, melynek vidéke az áríz által szenvedett sokat, fényképeket nyújtottak át a királynak, melyek az áríz utat-jételen vétetett föl. Délutáni 5 óra körül érkezett ő felsége Prágába, mely egészen ünnepi dísz öltözt. Az indóházban a polgármester mondott üdvözlő beszédet, mire az uralkodó röviden válaszolt. A bevonulás valóságos diadalmenethez hasonlítot, s nem hiányoztak a diadalzúgok sem. Fent a városban a főpapság üdvözölte a királyt, s aztán a hatóságok. Következett az udvari ebéd, mely után a király több cseh előkelőséggel beszélt, de a politikát nem érintette. Aztán a színházi díszelőadás tekintette meg, majd a kivilágított városban tett kocsiúti. E hó 8-án nagy fogadás volt. A prágai küldött-

ség föliratát átvevén, szívélyesen felelt rá, de három más városot, melyekben a cseh államjog erősen volt hangsúlyozva, nem fogadta el. Ő miatt a cseh párt körében nagy lett a levertség. Délután ő felsége megnézte a diszlövészetet, reggalt, a város falainak bontását s több középületet. Este a fényesen kivilágított német színházban volt, hol örömjazzal fogadták. Másnap 9-én hajnali 3 óraker hagyta el a király Prágát, s két óra múlva Brandeisba érkezett a hadgyakorlatok megszemlélésére. Albert szász király és gr. Andrássy is megérkeztek ekkor már ide.

V. Ferdinánd király egészségi helyzetéről nyugtalanító hírek érkeznek. Az agg fejedelem végtelenen elerőtlenedett. A kik az utóbbi időben láthatják, beszéltek, hogy már hosszabb idő óta segítség nélkül még a karszékekben sem tud ülni, hanem hosszú s széles öv által tartható némileg egyenesen a székek. Hosszu, fehér szakálla majd térdeig ér, minthogy az idegek folytonos rángatózása miatt borotválni vagy csak szakállát lenyenesni sem lehet. Ő felsége a király egy udvari hivatalnokot küldött Ferdinánd királyhoz Ploskovitzba, ki öránként távirati tudósítást küld a beteg állapotáról.

A királyné Wight szigetén. Az időjárás sehoggy sem akar jobbra fordulni, s a viharos időjárás miatt a királyné alig használhatta még a tengeri fürdőt, de mégis igen jól érzi magát, miután az orvosok állítása szerint maga a tengeri levegő üdítő hatású. A napokban érdekes sport kezdődött, melyen a királyné is szivesen fog részt venni. A rókadadászat ugyan nem állott még be, de szenvedélyes vadászok beértek azzal, hogy fiatal rókat hajhásznak: az első vadászaton részt is vett már a királyné. Egyébiránt igen visszavonultan él.

Bitó miniszterelnök hazajött a gleichenbergi fürdőről, s mindjárt megérkezése után meglátogatta Deák Ferenczet a városligetben és hosszasan időzött nála.

Pankovics munkácsi püspök temetése e hó 2-án történt meg Ungváron. Az egyházmege összes papsága, felekezeti testületek küldöttségei, honoratorok, notabilitások, a megye hivatalnokai kara, a közös hadsereg és a honvédség képviselői, s nagy számú közönség adtak meg a halottnak a végső tiszteletet. A díszes koporsóba zárt holttestet a székesegyház sirboltjában helyezték el örök nyugalomra; s a koporsóra illesztve voltak a püspöki méltóság jelképei: a püspöki bot, a korona, továbbá a Szt. István- s a vaskorona-rend jelvényei.

Zászlószentelés. A lipppai honvédzászlóalj lobogóját e hó 6-án szentelték föl Lippán. Az egyházi szertartásban Németh József helyettes püspök is részt vett, s hazafias beszédet mondott. A zászló-anya Tormasné urhölgy volt. Az ünneplőt nagy lakoma rekesztette be.

Házasság. Dr. Navratil Imre, fővárosunk orvosának egyik kiválóbbja, a napokban vezette oltárhoz Széher Mihály leányát, Jolánt. Násznapok voltak: Bogor országgyűlési képviselő s Keleti Gusztáv.

Baja városa országgyűlési képviselőjének Tóth Kálmánnak arczképét lefestető s a napokban leplezték le ünnepléyesen a városház termében.

Zergevadászatot tartottak e hó 2-án tátrafüredi vadászok a Tátrában, hol utóbbi időben a kőszáli zergék megszorodtak. A hajtkó Blásy Ede fürdőfelügyelő ur rendezése és vezetése alatt a pataki völgyben kezdtek a hajtást s megmászván a 7770' magas Nagy-Szalók hegyet, fölzavartak 36—38 zergét, melyek közül lövésre jött 6 db és elesett 5 db.

Üngylikosságok. Pacséri Szucsics Lajosné, sz. Latinovic Matild urnó, mult hó 30-án Pacsóra pisztolyal vetett véget életének.

A magyar állami vasuton pedig Aszód és Hatvan közt Antal Béla, a legfelsőbb törvény-széknel fogalmazó, a vaggonban lőtte agyon magát. Hogy miért vetett véget életének, nem tudni. Tárcajában 300 frtnál többet találtak, s ezenkívül értékes arany óra és gyűrűk is voltak nála. Azt hiszik, betegkedés miatt unta meg az életét. — Dr. Knöpfler Vilmos marosvásárhelyi orvos szépetehetségű fia: Gábor, 16 éves ifjú, mint írják, egész lényegtelen ok miatt főbe lőtte magát.

Szerkesztői mondanivaló.

Budapest. G. J. Legjobb ajánlat a munka jósága; nálunk ennél eggyé nem is kell. Sajnos, hogy ön ezt az ajánlatot nem biztosította magának elegendőleg. A kis költemény nem épen rozsz, de sokkal inkább a kezdőre vall s tartalmilag és alakilag a középserűség felső színvonaláig is alig emelkedik, mint sem közlésre érdemesnek tarthatnók.

„Enyhülés“. Nagy haladásra mutat az előbbiek után. A formai esin tekintetében alig is hagy kívánni valót. De szerkezetét nézve, kissé szétfolyó, áradázó s általában hosszabbra van nyujtvá, mint tartalmi bősége kívánná. Féltre teszszük; s ha harmadszori kiüdülménye hasonló mérvben mutat előrelépést — „vár az olympusi kar!“

r-a. Az erdélyi szombatosokról szóló tanulmány, melyly terünk engedi, közölni fogjuk.

R. I. A költeményt vettük.

K-Eörs. M. O. A kiüdülmény pontosan megérkezett, de választ csak néhány nap múlva adhatunk rá.

VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK

sokkal régebb ismerősei az olvasóközönségnek, sem hogy minden előzetes időkeret hosszúság bemutatásra vagy önjánlagatára volna szükségök.

Czélban, szellemben, a régiek, a mik két évtized óta voltak. Czéljuk: a fölvilágosodás és józan haladás terjesztése egy az ismeretekben és az ízlésben, mint politikában és közéletben. Szellemük: szabadelvű, független, nemzetiségű.

Terjedésében és alakban azonban nagy változáson mentek át. Évről évre fejlődve, emelkedve e részben, különösen a jelen év kezdete óta oly terjedelmet s oly küldészt nyertek, mely e társ-helyet, u. m.: a Vasárnapi Ujság két, a Politikai Ujdonságokat másfél- s így együtt hetenként negyedfél lven, a legbővebb tartalmu heti közlönyvé teszi, melylyel a hazai hasonméri vállalatok közül egy sem versenyezhet.

Szállában a Vasárnapi Ujság szépirodalmi és egyéb közleményei, valamint képei, becsben és érdekeségben folyvást emelkedve, tárcarovatai az eddighez képest majdnem kétszeres terjedelemben, — a Politikai Ujdonságok a bel- s külföldi politikai események teljes és há het krónikájával, — a „Magyar Gazda“ című mellékletünk a ga daközön-éget érdeklő közhasznú közleményekben, — reméljük, minden jogos igényt ki fognak elégíteni.

Előfizetési föltételek:

postai szétküldéssel vagy Budapestten házhoz hordva

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Évnyegyedre 3 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: 2 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: 1 ft. 50 kr. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz. a.)

Halálozások.

Rónai Gyula, a vidéki színészet ez idő szerint legelső drámai művésze, elhunyt Nagy-Váradon, hosszas betegkedés után 46 éves korában. Valódi hivatással működött 29 évig a szinpadon, s ha egészen a muzsának él, színészetiünk büszkesége lehet. Két évig a nemzeti színháznak is volt tagja, aztán a nagyobb városokban vendég-szerepelt, legutóbb pedig a debreczen-n.-váradí társulat tagja volt. Mult vasárnap nagy díszszel és rendkívüli részvét mellett temették el, s N.-Váradon azonnal bizottság alakult, mely sziemlékéré gyűjtést rendez.

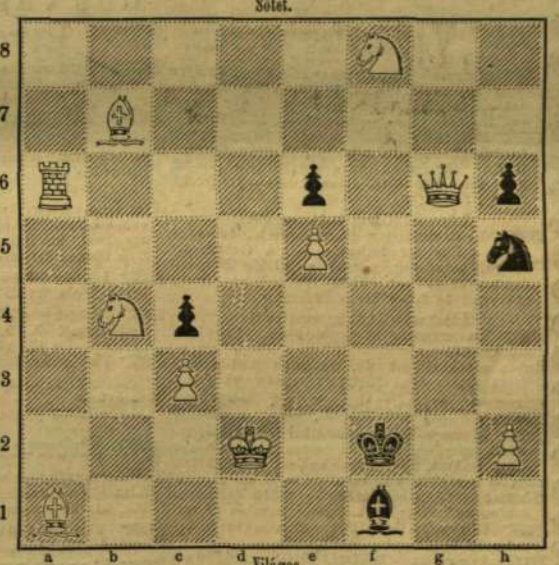
Horgosi Káráz Benjamin, Csongrád-megye egykori főispánja, s volt képviselő, elhunyt Szegeden 82 éves korában.

Dr. Horváth György, a fővárosi orvosok egyik jelese, elhunyt 38 éves korában. Betegségét azon megerötetésekor nyerte, melyt a mult évben, a városliget mögött történt nagy vasuti szerencsétlenségkor a sebesültek ápolásánál fejtett ki, egyik legelső lévén a helyszínen megjelentek közt.

Elhunytak még: branyitskai b. Jósika Imre, 78 éves korában Hadadon, s Ó-Fenesen temettetett el; Szárhegyi Brassai Mihály, szégszárdi gyógyszerész, f. hó 2-án Erdélyben; Keitler Antal, pozsonyi városi biztos és a pozsonyi kir. kath. főgymnáziumi segély-egylet pénztárnoka, Pozsonyban; Lindtner János, aradmegeyi állatorvos 74 éves korában Aradon. Markovich Kálmán, szépreményű ifjú Szuhán.

SAKKJÁTÉK.

771. számú feladv. Az angol feladvány-tornából. (Harmadik díjat nyert feladvány.)

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 766-dik számú feladvány megfetése. (Az angol feladvány-tornából I. díjat nyert feladvány.)

VII. Söt. 1. Bd8-e8 Fe5-h2: v. tetszés szerint (a) 2. Vh3-d3 + Fe4-d3: 3. e2-e3 v. Hh2-g3 matt.

a. Fe4-tetszés szerint 2. Vh3-g3 tetszés szerint 3. V v. H mattot ad.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagnya Imre. — Sziget-tesén: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Egerben: Tilkovszky Fridolin. — Muzsátsón: Orsz György. — Erzsébetvárosban: Dobolyi István (a 765. sz. f. t is). — Stabudán: Kosztolányi Árpád. — A pesti sakk-kör.

Tartalom.

Pap Gábor (arckép). — A haza — A szántóföldön. — Bank és tözede (bat képpel). — Régi levelek. — Spanyolország a középkorban. — Utazás a tenger alatt (folyt. képpel). — Egyveleg. — Melléklet: A gyermekek érdekében. Az osztrák határörvidékről. — Az észak-sarki expedició. — A bétről. — Irodalom és művészet. — Közzétételek, egyletek. — Egyház és iskola. — Közelekedés. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. czukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Hónapi és hetilap	Katholikus és protestáns naptár		Görög-orosz naptár		Izraeliták naptára		Nap			Hold						
	nap	szombat	nap	szombat	nap	szombat	hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.				
13 Vasár.	D 16 Mária neve	D 15 Mór	1 Szept. F 15	2 Mamantus	Elul Rosch.	f. p. ó. p. ó. p. f. p. ó. p. ó. p.	170	275	376	14	199	54	9	21	7	15
14 Hétfő	Salome	Salome	2 Szept. F 16	3 Anthim	3 Gedal. b.	171	265	386	12	211	43	10	31	7	29	
15 Kedd	Nicomed	Nikom.	3 Szept. F 17	4 Babiliás	4 Abadiás	172	255	406	10	224	55	11	39	7	48	
16 Szerda	Ludmilla Kánt.	Cziprián	4 Szept. F 18	5 Zakariás	5 B. 20. I. h.	173	235	426	8	235	19	este	8	11		
17 Csüt.	Hildegárd	Lambert	5 Szept. F 19	6 Mihály	6	174	225	436	6	247	17	0	43	8	40	
18 Péntek	Jane v.	Richard	6 Szept. F 20	7 Szomszen	7 B. a. b. m.	175	205	446	4	259	27	1	50	9	21	
19 Szomb	Január vért.	Szilárd	7 Szept. F 21		8 S. Tesuh	176	195	466	0	271	55	2	52	10	12	

Hold változása. D Holdtöltés 25-én 11 óra 22 perczkor éjjel.

OTTLIK GYULA,
köz- és váltóügved, irodája nádor-utca 4-ik sz. alatt, fülvállal:
„a törvénykezési, közigazgatási, pénzügyi és különösen adó ügyeket; „bűnügyekben nyilvános védőmezeseket teljesít; „ingatlanoknak el- és bérbeadását eszközöli; „ingatlanokra vidéken és helyben első kamatláb mellett kölcsönöket szerez.”
Budapesti székely miniszteriumoknál, kirúdnál, kir. törvényszékekénél, kir. járásbíróskodónál képviselőket elvállal; ezeknél, valamint országos intézeteknél, bankoknál, cs. kir. katonai és kir. honvédelmi bizottságoknál folyamatosan levő ügyek állásáról azonnal szerez és át értesítéseket, és e helyütt benyújtandó iratok, folyamodványok szerkesztését fülvállalja; „peres ügyekben informáziókat utasítás szerint teljesít.”
Különösen vidékről Budapestre érkezett vagy ide folthatni szándékozó földműveseknek és iparosoknak fentebbi irányban tanácsot ad, és azoknak ügyeit — az utazási költség és egyéb kiadások megtakarítása szempontjából — fülvállalja és gyorsan elintézi.
Főnapon eljárásért 3 fót, egy napért 5 fót számít föl.
Díjazott levelek azonnali elintéztetnek, és a kellő értesítés 24 óra alatt ajánlja megküldetnek.
E téren gyors és pontos szolgáltatást a t. cz. közönségnek és vidéki kártársainak ajánlja. — és azokat folkéri, miként irodáját bizalmukkal tiszteljük meg.
364 (2-3)

Növeldei értesítés.
A növendékeknek intézetembe a jövő 1874/5-ik tanévre rendszeresen beírás történik f. évi okt. 1-ő napjától kezdve 7-ik napjáig; előleges jelentkezések addig is örömmel fogadtatván. Fölveszem pedig a növendéket, ha 6 évesnél korosabb, és vagy elemi oktatásban részesül, vagy közvetlen gymnasiumra és realiskolára előkészített, vagy a gymnasium 6. alóbb osztálya közül bármelyikbe belépni kíván.
Lehetnek e növendékek:
1) **Benlakók**, kik a nevelés és oktatás mellett teljes ellátást az intézetben nyerne.
2) **Bejárók**, kik csak a tanítás óráira jelennek meg az intézetben.
3) **Ugynevezett felosztások**, kik a tanításra reggel bejövén az intézetbe, déliben ott érkeznek; szünőrákat, nevelői felügyelet alatt, a benlakókkal töltik, s így végzik a naponta történi szokott friss levegő-járkálást is; aztán, vagy a délutáni tanítás után mindjárt hazamennek; vagy közvetlen a vacsora előtt hagyják el az intézetet, ott végezvén előbb este 6-8 óra közt, felügyelet és illetőleg segély mellett, másnapra foladót teendőiket is.
Részletesebb fölvilágosítással, s kívánatra az intézet programjával, kész szívvvel szolgáló távollétemben helyettesem Barzó József intézeti tanár ur Budapestben, csukor-utczában 6. szám alatti saját házában,
Szónyi Pál, m. k.,
királyi tanácsos.
380 (3-3)

A nagyvendémi iskolafelügyelő, igazgatók- s tanítók
Az iskolai idény kezdetével van szerencsém alulírottak mindegyikét ismétlő, iskolát, s rajzeszközökkel gazdagított raktárát azon szives megfigyeléssel ajánlani, hogy a már több mint 30 évesen át fonalóli üzletét illetőleg, mint ezelőtt, ugy ezúttal is szakadatlan kitartással az iskolai ügyekre fogja fordítani legfőbb figyelmét; s minden iskolát ezikkal a legkifutottabb választékban s legújtanúgyosabb szabott gyári áron megrendelhetők.
Tisztelettel
Posner Károly Lajos,
Budapest, Erzsébet-tér 1. sz. alatt.
408 (1-3) m. kir. udvari papirkereskedő.

FOGL D. és TÁRSA
vászon, shifon és fehérenemű gyári raktára,
Budapest, váci-utca és kishid-utca sarkán 5-ik sz. a.
a „vastuskóhoz”
Utánvét mellett bámulandó olcsó áron küldözük szét minden irányban s mindenféle választékban saját gyártmányainkat, u. m. rumbargi, irhonl, czernavaszon, shifon, kanavas és csinvaiból készült fehérruhákat urak, urnők és gyermekek számára, különféle arakon, szorosan ragaszkodva a megrendeléshez.
Vászon uri ingek, sima kereszt és himzett mell 2-6 ftig. mázott felöltők 1.50-3, 4, 5, 6 ftig.
Shifon uri ingek, sima, kereszt és himzett mell 1.50-5 ftig.
Színes ingek, 1.50 2.50 krig.
Oxford-ingek (ujminta) 2-3 ft. Valódi vászon zsebkendők, 1/2 tuczat 1-4 ftig.
Magyar és német szabásu gatyák, 1.20-2, 2.50 krig.
Sima vagy himzett vászon és shifon hölgy-ingek 1.20-7 ft.
Patyolat, vászon vagy színes zsebkendők, 1/2 tuczat 1.20-4-5 ftig.
Parket, piquet vagy zsinórolt alszoknyák vagy füluszályok himezeve 2 1/2, 3, 4, 5, 6, 7 ft.
Hölgy-gatyák minden válasz tékban 1.20-3 ftig.
Sima himzett vagy föllezező- és himzett mell 2-6 ftig.
Rövid láhtyu és térdbarisnyák, tuczatja 3.50-12 ftig.
Valódi vászon zsebkendők, 1/2 tuczat 1-4 ftig.
Nyakallérok, kézelők, nyak-kötők, bámulandó olcsó gyári áron. Megrendeléseknél tessék a nyak terjelmét jelezni, vagy mintát beküldeni.
Azonkívül tisztítás végett mindenféle ruhaneműk elfogadtatnak és a nemtetsző árak becsértelnek.
Fogl D. és társa.
404

American-Pills by Böldt
Böldt egészségi labdaccai
vértisztítási labdacsook.
E labdacsook sokszoros alkalmazást és sokszor-s magasztalást vívtak ki.
Ajánlhatók e labdacsook a vér tisztítására megelőző betegségek után; a fölösleges és rosz nedvek eltávolítására (növekvő testgyarapodásnál kevés mozgás mellett); továbbá oly egyéneknek, kik rosz emésztésben, savanyú fölbőgésben, étvágytalanságban, szédülésben és vértörődésben szenvednek. E labdacsook különösen ajánlatot érdemelnek a guttaltésre hajlamos mutató egyéneknek.
Egy doboz 65-70 labdacso ára 1 frt 50 kr. (10 kr. több.)
Központi raktára: Drogueria medicinale.
Böldt A. H. Genfben (Helvetia).
Valódián kapható:
Pesten: Török József gyógyszerész és főküldeményezőnél Magyarország számára, király-utca 7. szám, és Formágyi Ferencz gyógyszerárban, Szechenyi-tér 26. sz. Budán: Wlasek E. Szegeden: Kiss, Sz. Fehérvárott: Dieballa Gy., Egerben: Köllner, Temesvárott: Poehner, Brassóban: Fabik, Kolozsvárott: Wolff, Bécsben: Kozdera J. am hoh-n Markt 12. gyógyszeres uraknál. 217 (34-0)

FRANKENBERGI TECHNIKUM
felsőbb technikai tanítézet előkészítő iskolával.
Az új folyam kezdete október 15-én.
Jutalomdíjazott Körülményes tervek minden könyvkereskedés és a technika igazgatósága által Bécsben. 351 Frankenbergben (Szászország). (2)

BUDAPESTI KALAUZ.

AGYAGÁRUK.
Fischer J. bécsi-utca 1. sz. a., agyag-kályhák, kandallók, fűrdőkádák, terracotta-alakok s tüpörbás téglák; mindennemű porcelán és kőedény árak gyári raktára.
BÁDOGOS-ÁRUK.
Kutschera G., aranykés-utca 6. sz. a. díszes és szobrászati, kerít-tüpfecskendők, s válogatott raktár bádógos-árúkból.
BANK- ÉS VÁLTO-ÜZLETEK
Holtznerth és Schubert, Pest Gy. Diana-fürdő, mindenféle részvények, állampapírok és sorjegyek bevásárlása és eladása. Vidéki megrendelések pontosan s gyorsan teljesítetnek.
BUTOROK.
Glogovatz Ferencz, kárpitos, rostély-utca 6. sz. a., a Károly-kaszárnya épületében. Nagy butoraktár.
Pollák Zsigmond, nádor-utca 17. sz. Butor-csarnok mindennemű fa- és szőnyeg-butorok díszan felszerelt raktára.
CZÍPOÁRUK
Temesváry Gusztáv, király-utca 17. sz.; legnagyobb uri-, női- és gyermek-czipóráktár olcsó árakon.
DIVAT-S NŐI PIPERE-ÁRUK
Boros A., ezöltő Tüsch F., váci-utca 10. sz.; menyasszony-készletek, vászon-nemű, fehéreneműk, csipkék, himzések s szabalküldemények nagy raktára.
FODRÁSZOK.
Schubert Béla, hölgy és férfi fodrászati terem borovillával egybeöltöve. Díszan felszerelt raktár mindennemű hajmunkálatokból a legújabb divat szerint a t. cz. hölgy és férfi község számára.
LÁTNIVALÓK.
Hatkert, közlekedés társasokkival. Bemenet 20 kr.
Pudai várpalota, a várfelügyelőség közbenjárása mellett.
Paszterházy-képtár, zárva.
FÜSZERKERESKEDÉSEK.
Vagy Lajos, Pest, nádor-utca 1. sz. Fűszer-, csomag- s bonczkereskedés, egyestve csinosan berendezett bor- és csomag helyiséggel.
Kiadja és nyomtatja a „Franklin-társulat” magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám).

GYÓGYSZERÉSZEK.
Török József, király-utca 1. sz. a.; válogatott raktára mindennemű bel- s külföldi hasznos specialitásoknak.
HIRLAPOK ELADÁSA.
100-féle, — s 1830-dik évtől 1873. évig megjelent hírlapok, ezek közt: Pest-i Hírlap, Vasárnapi Ujság, Falusi Garda, Jogi-tudományi Közlöny, Pester Zeitung, Képes Kiállítási Lapok, teljes évi folyamokban jutányos ártért el fognak adatni.
ILLATSZERÁRUK.
Vértess Sándor, m. kir. udvari illatszerár, Kristóf-tér 1-ő szám alatt Pestben. Gazdagon felszerelt illatraktár, mindennemű angol és francia illatszerkegyesimű nagy választékban bel- és külföldi toilleté-cikkkek.
KÖNYVKERESKEDÉSEK.
Kilian Frigyes, magyar kir. egyetemi könyvtáros, váci-utca, Calderoni és Társa mellett; bel- és külföldi irodalom.
KÖNYVNYOMDÁK.
Franklin-Társulat, magyar irodalmi intézet a könyvnyomda, egyetem-utca 4. sz. a.
LÁMPÁK ÉS CSILLÁROK.
Lichtmár R., fűrdő- és nádor-utca sarkán. A legnagyobb választékban petróleum- és olajlámpák, legújtanúgyos áron.
MULATÓ-HELYEK.
Nemzeti színház, kepesi-ut. Opera-házban, csütörtökön, szombaton. Dráma, népszínmű, vígjáték: vaskarap, hétfőn, szerdán, pénteken.
Penz-lovarda az István-téren, naponta új előadás.
Strampfer színház, granja-utca, naponta német előadás. Operette, dráma és vígjáték.
ORVOSOK.
Dr. Ernst L. a különféle külső és a ragadós betegségek hasznosnemi gyógyítását szertel fejezi sikeres gyógyít. E betegségek gyakran a végbél, hogy azonban siker érsek el a legkönyveműbb módon nagy adag jód és kénosóval kezelnek. Az így gyógyultak azonban a legborzontóbb utóajóktól támasztanak ment.

Városi virgárd, Deák Ferencz-utca. Bemenet 20 kr.
Császár-fürdő, kád-, zuhany-, kő- s gőzfürdő.
Heinrich-féle világűrű kád-, zuhany-, kő- s gőzfürdő.
LÉGNYOMÁSÚ TÁVIRDÁK.
Ohm C. O. Pest, József-tér 15. sz. a.; előföldi távírás, valamint villanyos hálózati s szoba-távírás-berendezéseket, a legújtanúgyosabb kivitel, méltányos feltételek s több évi jogtalan mellett. Árjegyzékek s kimutatások ingyen szolgáltatnak ki.
LÓPOR.
A legújtanúgyosabb vadászpor, 1 és 2 fontos szelencékben mindenkor készletben van Eder-féle 1-85 magyar kir. lópor-árudájában, kalap-utca 8. sz. 3-dik utca jobbra a régi város ház mögött.
MÉTERMÉRTEK ÉS RENDSZER.
Calderoni és társa, (misyánk-utca). Személtől gyűjtött méter rendszer megismertetésére. — Lásd a hirdetési rovatot.
Görög István, hatvani-utca 16. szám. Tanszerek és orvos-gyógyászati műszerek nagy választéka.
MULATÓ-HELYEK.
Nemzeti színház, kepesi-ut. Opera-házban, csütörtökön, szombaton. Dráma, népszínmű, vígjáték: vaskarap, hétfőn, szerdán, pénteken.
Penz-lovarda az István-téren, naponta új előadás.
Strampfer színház, granja-utca, naponta német előadás. Operette, dráma és vígjáték.
ORVOSOK.
Dr. Ernst L. a különféle külső és a ragadós betegségek hasznosnemi gyógyítását szertel fejezi sikeres gyógyít. E betegségek gyakran a végbél, hogy azonban siker érsek el a legkönyveműbb módon nagy adag jód és kénosóval kezelnek. Az így gyógyultak azonban a legborzontóbb utóajóktól támasztanak ment.
POSZTÓTÁR
Liptay Pál és társa, bécsi-utca 5. sz. Lásd a hirdetési rovatot.
RUHARAKTÁRAK
Balusz József szabómesternél a „bonczkereskedés” Pesten, hatvani-utca 4-ik sz. a. barátko épületében a régi posta épületében, mindenféle ruhák urak és nők számára legújtanúgyosabb áron készen kapadnak.
SZÁLLODÁK.
Európa szálloda, Ferencz József-tér.
Hungária nagy szálloda, aldinasor.
Magyar király szálloda, Dorottya-utca.
Nádor szálloda, váci-utca.
Nemzeti szálloda, váci-utca.
Vadászkürt szálloda, kishid-utca. (Mind elsőrendűek.)
TAKARÓPAPIROS
E lapok kiadó-hivatalában, egyetem-utca 4. sz. a., nagy ívek, mászástinkt 10 frt a vasutból szállítva.
THEA ÉS RHUM.
Dietrich és Gottschlig, főraktár váci-utca 14. sz. a. és főkereskedés kigyóterén.
ÜVEGKERESKEDÉS.
Görög István, hatvani-utca 16. szám, üvegmenetek, asztali készletek és tükrök.
VARRÓGÉPEK
Csak Ohm C. O.-nál, József-tér 15. sz.; valódi amerikai szüromérek Wehler és Wilson és újabb Howe Ellástól New-Yorkban.
VÁSZONÁRUK.
Fogl D. és Társa Pest, váci- s kishid-utca sarkán 5. szám, a „vastuskóhoz” címzett házában. Nagy választékban mindennemű kész fehérenemű urak, hölgyek s gyermekek számára; továbbá rumbargi-, irlandi- s fonal-vásznak, chifonok, kanavas, csinva, kepekák s harisnyák, vászon- s hálós-zsebkendők, gallérok, kézelők s nyakraválók stb. feltűző jutányos áron. Lásd hirdeteműny rovatunkat.
ZONGORA-RAKTÁRAK.
Eder A. Gyula, váci-utca 12. sz. a. 1. elad, vess a becsértel mindenemű zongorát, pianino s harmonikumokat.

Budapest, szeptember 20-án 1874.

38-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ótször hasabotott petit sor, vagy annak helye egyezéri igtatásnál 15 krajczár; többször igtatásnál 10 krajczár. Bélyegűjű külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdeteműnyeket elfogad Bécsben: Haasenstein és Vogler Wallischgasse Nr. 10, Mosse R. Selterstrasse Nr. 2 és Oppellik A. Wallzele Nr. 22.

IVASCOKVICS PROKOP.
megkapóan érdekes alak, a ki itt olvasóink előtt áll, Ivascokvics Prokop a közelebről beigtatott karlovczi metropolita-érsek és szerb patriárkha. Főpapi dísz-ruhája helyette egyszerű szerzetes-főnöki (archimandrita) talárja, s magasfekete fővege a püspöki koronás-süveg helyett, jelleme nemes egyszerűségén kívül arra is emlékeztet, hogy a görög keleti egyház csak a szerzetesek közül választja püspökeit s a mostani patriárkha is azok sorából lépett előbb püspöki, majd érseki székére. E rendszer viszont összefüggésben van azzal, hogy míg a római kath. egyházban a papoknak a nősülés el van tiltva, a prot. egyházban pedig meg van engedve, addig a keleti egyházban a lelkészeknek kötele-ségük megnősülni, de ha özvegyen maradnak, másodszer nősülniök nem szabad. S mivel viszont a püspöknek nőtlennek kell lennie, természetes, hogy a lelkészkedő (ugynevezett világi) papból nem lehet püspök, ha csak — özvegyen maradván — előbb szerzetessé nem lesz. A püspökségre minden szerzetes választható, de rendszer gyakorlat szerint a püspökök a zárdafőnökök, archimandriták, közül szoktak választatni.

Karlovczban az érseki irodában nyert alkalmazást, mignem 1835. június 25-kén, Péter és Pál apostolok napján, a legszebb és leggazdagabb szerb zárdák egyikében, a görgeteg zárdában, a szent Bazilról nevezett (egyetlen gör. keleti) szerzetrendbe lépett. E lépés azonban nem a szerzetesi rendben s zárdában maradás, csak jövő előmenetele zárdagául szolgált, mert már ugyanazon év végén visszahívatott az érseki udvarhoz, s itt az érsek-patriárkha oldala mellett szolgáló papságba osztatott be. A görög keleti egyházban ugyanis érseki s püspöki káptalanok nem létezvén, me-

IVASCOKVICS PROKOP.

Ivascokvics Prokop 1809-ben született, a volt szerb-bánsági határhozrezred területén fekvő Deliblato községben, hol atya lelkész volt. A szerb elemi iskolákat születe helyén, német iskolákat Alsó-Kubinban és Verseczen járván, tizenkét éves korában az oraviczi gymnasiumba lépett, hol a három első osztályt végezte. Onnan az újvidéki szerb gymnasiumba ment át s a gymnasiumot ott végezte el. Bölcsészeti tanfolyamot Késmárkon hallgatott 1828-és 29-ben. S miután a hittani tudományokat, felekezeti német theologiai seminariumában, három évfolyamban elvégezte, 1833-ban Sárospatakra ment jogot hallgatni. Így, különböző intézetekben több oldalu képzetséget nyervén s kintim jósolván a külsőleg is szép alaku ifjunak,